

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 15 (874)

Субота, 12 красавіка 1952 года

Цана 50 кап.

Амерыканскія „незабудкі“

Янка МАЎР

Хто не ведае незабудкі, гэтай маленькай блакітнай кветачкі, што пазірае з травы, як вока малага дзіцяці? Колькі сэрцаў са- лодка замірала, надносячы букет гэтых кветак савай любой ці лобаму. На мове, зразумелай для ўсіх закаханых, кветкі ка- залі: «Не забудзь мяне!» І ў адказ заўсе- дна чуліся ўсхваляваныя словы: «Ніколі не забуду!.. Да самай смерці...»

Высокі, прыгожы пачуцці звязаны з незабудкамі ў людзей з чалавечай формай жывіцця. І зусім іншым пачуцці ўкладваюць сюды людзі з амерыканскай формай жывіцця. Яны бярду заражанага чумой клада, хад- зерную муху, камара з бактэрыямі мейнінга- та, тифусную вош, адабляюць гэты «букет» дубовым лісцем з бактэрыямі сцір- скай язвы, абназваюць ватай з сапам, з цынічнай усмешкай называюць гэты набор «незабудкамі» і кідаюць людзям з чыстай душой, прагнучы толькі аднаго — загу- біць як мага больш нявінных людзей: муж- чын і жанчын, старых і малых.

Назваваючы свой «букет» пачуццям мара- лаву, відаць, таксама хочучы сказаць сваім ахвярам і ўсёму чалавецтву: «Не забудзьце нас!» І ў адказ ужо чуцца сотні мільёнаў галасоў: «Ніколі не забудзем!.. Да самай смерці...»

А пакуль злучэнні яшчэ дзейнічаюць... Першыя звесткі аб заражаных насяко- мых, скінутых амерыканцамі ў Карэю, з'я- віліся ў канцы студзеня. Спачатку не вер- вылася, што амерыканцы распачалі са- праўдзную бактэрыялагічную вайну ў вялі- кім маштабе, тым больш, што падпісанаець кожны самалёт, які пачуе скінуў свой смертаносны груз даўка ў тылу, было вельмі цяжка. Але хутка прырало пера- кананца, што гэта — жадлівая праўда, што амерыканцы пайшлі на тое, на што не адважыцца Гітлер. А пазоўкі ЗША на- стойліва называюць свае войскі ў Карэю «Збройнымі сіламі Аб'яднаных Нацый» і ваююць пад флагам ААН, то афіцыйна прыходзіць прызначыць, што першую бак- тэрыялагічную вайну распачала... Арганіза- цыя Аб'яднаных Нацый! Паводзіны-ж ге- неральнага сакратара ААН, «нейтральна- га» Трумэна Лі, кажаваюць, што ён нічога не мае супраць такой «чэсці».

Праз некаторы час бактэрыялагічны на- пад папярэўся і на тэрыторыю Кітая. Пазней высветлілася, што папярэньне вай- ны на Кітай адбылося паводле змовы двух злейшых ворагаў міру — Трумэна і Чыр- вянага.

З 17-га лютага ў газетах пачалі што- дзённа змяшчацца зводкі бактэрыялагічна- га напад. І кожны такі факт дае новую рысу зварынаму абліччу агрэсара. Тыся- чы фактаў запісаны ўжо на руках злуч- чыцаў: «17 лютага паміж Папрыхо і Іч- хонем амерыканскія самалёты скінулі кар- бонкі; калі яны расчыніліся, з іх выле- цеў рой мошак...» «19 лютага ў раёне Сукчуня пасля на- лету амерыканскіх самалётаў знойдзены заражаныя насякомыя ад 100 да 700 штук на квадратны метр...» «27 лютага ў раёне Кухваў скінуты лі- стоўкі, на якіх поўзлі заражаныя насяко- мыя...» «14 сакавіка варажыя самалёты паракі- далі на захад і поўнач ад Кэсона зараж- аных бактэрыямі муш, блох, павукоў, са- ранчу, лісце дрэў, курчавыя пер'е...»

І так кожны дзень на працягу двух ме- сяцаў.

Усё гэта гэтага часу зарэгістраваны: мошкі, мурашкі, пчолы, павукі, камары, маскіты, клопы, сараканцы, саранча, бло- хі, вошы, матылькі, жукі, кляччын, чар- вякі, мышы, кажаны, дзікія птушкі, па- добныя да варон, нават жабы; падукоў- сьпускаяць на парашутах ці ў параз з ваты.

Апрача таго, скідаюцца заражаныя па- куткі: пачэныя, сухары, прадуктовыя па- куткі, кансервы, рыба, мяса, нават была скінута цэлая свіная туша.

Вельмі многа скідаецца ўсялякіх зара- жаных лісцяў (дубовых, грушавых, куку- ружных, белай акацыі, проса) і пер'я, асабліва курынага. Нават артылерыйскія снарады бываюць пачыненыя гэтым пер'ем (а часам і жывой машарой). Нічым не грэбуюць людзям, нават саломай і... пацу- ковымі экскрэментамі.

Для сваіх «пасылак» амерыканцы рых- туюць самую разнастайную тару: спе-

цыяльнай канструкцыі бомбы, крыначкі, папярковыя пакеты, мяшчочкі з тканіны, вату, нават вырабляюць з вельмі тонкай гумы размазваных змей, якія разрываюць- ца, ударыўшы аб зямлю. Гэтыя змеі па- добны да тых, што вадзіцца ў Карэю. Які сэнс вырабляць ды размазэўваць такія змеі? Можна заборчы думаць, што нікому не прыдзе ў галаву браць у рукі ды раз- глядаць «парваную змяіну» скуру і та- кім чынам згубіцца сляды злучыства?

У свой час вядомыя фашысты, аду- паючы, мініравалі розныя рэчы — веласі- педы, гадзіннік, пачку папірос, нават цацкі. Дыпер то самае, толькі іншым спосабам, робіць амерыканскія фашысты. Яны скі- даюць заражаныя сідары, тканіну і сцір- ныя прадметы ўжытку, напрыклад, шклян- ны шпількі, якія носяць карэйскія жан- чыны. Вядома, не забыліся амерыканскія бандыты і на малых дзіцяці: ім яны скі- даюць цацкі з чумнымі бацыламі...

Асартымент амерыканскіх сабаў за- бойства павялічваецца з кожным днём. Не- дздарма ў гэтай галіне ў ЗША працуе 4.000 бактэрыялагаў. Да іх далучаюцца хімікі, якія ўжо «вынашлі» смертанос- ныя жонтыя парашкі і белыя крышталі, падобныя на зерне кукурузы.

Калі ў першы дні амерыканцы толькі па начах скідалі свае грузы, то пазней яны сталі «працаваць» зусім адкрыта (не спыняючы, вядома, і начныя палёты). І вось толькі за тры тыдні (ад 29 лютага да 21 сакавіка) дзённымі бактэрыялагічнымі налетаў на Карэю і Кітай зрабіў 1.101 са- малёт.

Усё свец жакнуўся, убачыўшы новае, самае горнае злучыства амерыканскіх ка- піталістаў. Амерыканскі ўрад вымушаны быў нешта сказаць. І ён сказаў, што... ня- які бактэрыялагічнай зброі ЗША не ўжы- ваюць.

Чым больш выдумачыць такую нахаб- ную, босаромуную хлусню? Кожны, хто чуў яе, пачырванел, а як глядзець на свец бо- жы тым, хто яе выдуваў! — Трумэну і Ачэсану? На што яны разлічваюць?

Яны патрабуюць, каб Міжнародны, а фактычна Швейцарскі камітэт Чырвонага Крыжа расследаў на месцы, ці праўда, што ЗША вядуць бактэрыялагічную вай- ну. А галоўным прадстаўніком гэтага Чыр- вонага Крыжа, які служыць пры амеры- канскім камандаванні ў Токію, з'яўляецца лейкі доктор Отто Лехнер, той самы, што ў мінулы вайну «абследаў» ужо станові- шча ў Асвенціме, Бухенвальдзе і знайшоў, што ў гэтых лагерах вярзаня кывецца зусім надарна. І калі цпер які-небудзь Лехнер пацвердзіць, што кітайцы і карэй- цы самі сябе заражаюць чумой, то Трумэн будзе лічыць, што ашукаў увес свет. Гру- бава работа! Ці не для такіх абсцельдальні- каў пішучы амерыканцы слова «пустая» на сваіх бактэрыялагічных бомбах?

Пакуль Трумэн і Ачэсан адмаўляюць- ца — я не я і чума не мая — амерыкан- скі генерал-маёр Белен гаворыць: «На працягу дзесяці год мы займаліся доследа- ми і думаем, што зараз прышоў час перай- ці да масавай вытворчасці зброі». А генерал Крызі патрабуе, каб бактэрыялагічная вайна была не пасіўнай, а актыўнай. Ге- нерал-маёр А. К. Маколіф назваў бактэрыя- лагічную зброю «ідэальнай», паколькі «бу- дзе нялёгка правярць і ўстанавіць, што сапраўды мець месца дыверсійны акт шля- хам ужывання сродкаў бактэрыялагічнай вайны. Іначай кажучы, можна стварыць ўражанне, што смерць ці хваробы выклі- каны натуральнымі прычынамі». І Ачэсан дыпер, як мы бачым, «стварае» такое ўра- жанне.

А калі ўзяць амерыканскі друк, дык там ужо зусім адкрыта гаворыцца, што на галоўнай «фабрыцы» бактэрыяў у Кэмп- Дэтрыку, у штаце Мэрыленд, развядзіцца бацылы бруцэлазу, сцірскіх язвы, сапу, чумы і, шп., што асігнаванні на гэтую справу сёлета павялічваюцца ў два разы, што другі цэнтр развядзення бактэрыяў, магчыма, самы вялікі ў свеце, знаходзіцца на маленькай бакавой вуліцы ў Вашынг- тоне, недалёка ад рэзідэнцыі ўрада Злуча-

ных Штатаў», што тут развядзіцца больш трох тысяч (!) мікраарганізмаў, што з да- памогай бактэрыяў і атруты вельмі добра «выклікаць смерць і хваробы людзей, жыв- ёў і раслін», а часопіс «Юнайтэд стэйтс ньюс энд уорлд рыворт» 21 сакавіка зусім шчыра кажа: «Няма практычных падстаў не рабіць таго, у чым нас абнававаюць камуністы, — раскідаць заражаныя жывёл і насякомых з самалётаў над вялікімі раёна- ми».

Звяртае на сябе ўвагу ў гэтых разва- жаннях адна чыста амерыканская асаблі- васць. Вельмі удала сфармулявала яе аме- рыканская карэспандэнтка Гільда Клауд: «Там, дзе бактэрыя — вялікі бізнес». Таму ўсе «аўтарытэты» падкрэсліваюць асаблівую выгаду ад ужывання бак- тэрыяў. Навукова - папулярны часопіс «Сайенс дайджэст» піша, што «магчы- масць вывесці са строю якую-небудзь на- цыю, не пашкодзіўшы яе заводу і гарадоў, з'яўляецца спакласнай справай. Генерал Герры Арнольд назваў бактэрыялагічную зброю «ідэальнай» галоўным чынам таму, што яна можа «знішчаць толькі людзей і пакідаць некаранутай матэрыяльную ўлас-насць». Начальнік хімічнай (і бактэрыя- лагічнай) службы генерал-маёр Маколіф падкрэслівае, што новая зброя дае магчы- масць дасягнуць перамогі без вялікіх раз- бурэнняў эканомікі.

Можна падумаць, што ў амерыканскіх бізнесменаў, як у паўзаўскіх сабак, цяжэ сіліна пры слове «бактэрыя» і звязанай з імі карціне: вое амерыканскія самалёты без ніякай перашкоды засыпалі бактэрыямі пільную краіну, людзі ўсе павыравалі, а гарды, заводы і ўся масмасць цяляткі, прыходзіць і бярэ, што хочаш, дарма.

А тым часам амерыканскі ўрад ката- гарычна «абвяргае» ўсе факты, пра якія га- вораць увес свец. Паказаны дзесяткі тысяч сведкаў, скінутыя рэчы, фотаздым- кі іх, расследаванні кампанетных камісій, у тым ліку камісіі Міжнароднай арганіза- цыі юрыстаў-дэмакратаў — усё гэта афі- цыйная амерыканская служба інфармацыі пазывае «страшэннай хлуснёй». «Каб камандаванне ўзброеных сіл ААН рашыла пашыраць бактэрыяў і камуністычных войсках, то нішто не магло-б перашкодаць таму, каб тым-ж самым бактэрыяў пашыра- ліся і на іх уласных войсках», — гаво- рыць «абвяржэнне» таксама слушна, як той забойца на судзе: «Каб я рашыў за- біць гэтага чалавека, то хто перашкодаў- бы армштабцы мяне і аддаць пад суд».

Але самыя нахабныя словы з гэтага «аб- вяжэння» наступныя: «Ні адна нацыя, ज्याма мае хоць самае элементарнае пачуццё гуманнасці, не пачне падобнай вайны». Ікую трэба мець чорную душу, каб ка- заць такія словы і адначасова весці прапа- ганду «падобнай вайны», развіваць «бак- тэрыяльную» вытворчасць і скідаць ты- сячы бактэрыяльных бомб на мірнае насель- ніцтва! Але добра хоць тое, што злучыцца сам прымае яшчэ свае ўчыны ганебнымі. Значыцца, ён адчувае над сабой большую сілу — сілу міру, гуманнасці і сваячэнна- га гневу ўсяго чалавецтва.

У кожнага з нас з'яўляецца натуральнае пытанне: а што адбываецца там, дзе скі- нуты бактэрыяў? Лепшы адказ на гэта дае група сведкаў, карэспандэнтаў карэйскай, кітайскай, лонданскай, парыжскай, буда- дешскай і варшаўскай газет. «Мы разу- меем, — кажучы яны, — што падрабязнае паведамленне аб метадах, якія скарыстоў- ваюцца для адхілення вынікаў ужывання бактэрыялагічнай зброі, а таксама аб ад- носнай эфектыўнасці розных метадаў, ужытых амерыканцамі, магло-б дапамагчы злучыць ўласналіцы свае метады (не- здарма амерыканцы засылаюць у тым кар- рэйцам спецыяльных «бактэрыяльных» шпіёнаў.— Я. М.); аднак можна сказаць, што кожны мужчына, кожная жанчына і кожнае дзіця ў Паўночнай Карэю зараз ве- даюць усё, што неабходна ведаць аб гэ- тэй новай зброі, ведаюць, якія трэба супраць яе змагацца; што ў барацьбе за папярэ- джэнне вынікаў ужывання гэтай зброі скарыстоўваюцца ўсе сродкі, якія ёсць у народа і ўрада, дакуючы чаму няма і не было ніякіх эпідэміяў».

Працічылася «сусветныя заваўнікі!» А тым часам хвалі абурэння і гневу пера- катваюцца па ўсім зямному шару. Не- далёка той час, калі голас чалавецтва прымусяць злучыцца ўспіньчы свой раз- бой...

НЕБАСКРОБ У РАЗРЭЗЕ

Вазьмі велічаны дом у Нью-Йорку, зірні наскрозь праз той небаскроб, убач — старыя норкі ды каморкі — зусім дакастрычніцкі Елец ці Кантон. Першы — ювельні, каравалы бізменны, замкі, акіяніцы ў завалах касых. У другім — героі кіно, палісмены, палягуць, як псы. Трэці — ізноў бюро-канторы паперкі нявольнічы пот, каб свет не забыў гаспадар каторы, на шыльдах золатам «Вільям Шпрот». Пяты. Люляюць аб жаніках лятункі міс пераселую, наганяюць маосць. Грудзмі уздымае яна кашулі карункі, пад пахамі пышнымі чухае поўсць. Семі. У гонар сямейнага ладу, моц захаваўшы спортам змолладу, сэр, даведаўшыся пра здраду, місіс свай крывацвіць морду. Дзясеты. Мядовы. Пара лгала. Як Ева й Адам, ўсё ад шчасця забылі. Чытаюць у «Таймес» аддзел рэклам: «Продаж на выплату аўтамабіляў». Трыццаты. Акцыянеры сядзяць каля кас, дзеляць мільярды з прагносцы нябачанай. Прыбытак трэста «выраб каўбас дохлай чыкагскай сабачыны». Саракавы. Ля спальні апертатнай дзівы. У шчыліну замочную не ўскочыўшы ледзь, каб Куалдж даў развод, дэтэктывы мужа павінны збыць палатно. На дзеваностым вольны мастак, што малое залочкі, думае адно: за дачкай гаспадарскай прыдуарчы-бы так, каб гаспадару збыць палатно. А на даху растуць абрусны снег. І там — у высі рстараннай аб'едкі грызе прыбіральчык-негр, яму пацукі насабляюць старанна. Гнеўнымі я азіраю вачмі тых, што схаваліся за каменны фасад. Я ўперад імкнуўся за 7.000 міль, а прыхаў на 7 год назад. Пераклаў Аляксей ЗАРЫЦКІ.

Знаходзіцца ў вытворчасці ў Дзяржаўным выдавецтве БССР і хутка выйдзе ў свет аднатомнік выбраных твораў Уладзіміра Маякоўскага.

У аднатомнік уключаны паэмы «Владзі- мір Ильч Ленін» (пераклад Пятруса Броў- кі), «Добра!» (пераклад Рыгора Лынькова і Васіля Віткі), «На ўсёс голыш» (першы ўступ да паэмы; пераклад Пятра Глебкі), а таксама рад вершаў паэта: «Верш аб со- вецкім пашпарце», «Салдаты Дзяржынска- га» (пераклад Аркады Куляшова), «Не- звычайная прыгода, што адбылася з Вла- дзімірам Маякоўскім на дачы», «Мы не ве- рым!», «Апавяданне пра Кузнецбуд і лю- дзей Кузнецка» (пераклад Кандрата Кра- півы), «Да адзаканіцы», «Ленін з нам!» і др.

У перакладах вершаў В. Маякоўскага прымалі ўдзел паэты М. Танк, М. Клімковіч, А. Астрэйка, А. Зарыцкі, К. Кірзенка, А. Вільгоні, Э. Агінцэв, Р. Няхай, А. Ба- чала, Ул. Шахавец.

У раздзеле «Дзясем» друкуюцца ў пера- кладзе Аляксей Якімовіч твораў паэта для дзяцей.

Рэдакцыйны артыкул газеты «Пра- да» «Перадолоць адставанне драматур- гіі», надрукаваны сёння ў нашай газе- тзе, — новае пражэненне клопатаў партыі Леніна — Сталіна аб развіцці савецкага тэатра, аб стварэнні спектакляў, дзе ў яркіх і пераказальных вобразах будучы увасоблены баталіе і веліч душэўнага свецу савецкіх людзей, перадаваны ідэй сучаснасці.

Лучы на шляху сацыялістычнага рэалі- зма, савецкі тэатр паставіў рад выдат- ных спектакляў аб нашым жыцці. Тэатры Савецкай Беларусі таксама пільна пра- цывалі над тым, каб вывесці «на сцэну новага героя — чалавека сва- боднай працы, які стаў будзільніком і са- праўдным гаспадаром новага жыцця» («Права»).

Беларускае тэатральнае мастацтва і майстэрства нашых драматургаў уда- скарэваліся пад жываборчым уплывам рускага савецкага тэатра і савецкай класічнай драматургіі. Дасягненнем бела- рускай сацыялістычнай культуры з'яў- ляюцца спектаклі «Канстанцін Заслонаў» і «Пяць жаваранкі» ў тэатры імя Янкі Купалы, балет «Князь-возера» ў тэатры оперы і балета, якім прысуджаны Сталі- нскія праміі.

Вобрамы Канстанціна Заслонава (ар- тымст Б. Платонаў), Кроні (артымст Г. Гле- баў), Крушны (артымст Ул. Дзядзюшкі), Ані (артымстка І. Ждановіч), Надзейкі (артымстка А. Нікалаева) уявілі ў экарбіцы ўсяго савецкага мастацтва як вынік трагічнага спалучэння глыбокай ідэінасці і высокага майстэрства.

Спектакль «Пяць жаваранкі», паставі- лены тэатрам імя Янкі Купалы, заваяваў прызнанне і любоў патрабавальнага са- вецкага гледача. У пераказальных обра- зах і вострым драматычным канфіліце тут глыбока раскрыты крыніцы перамо- гі выдучых тэндэнцый нашага жыцця над шкодным і адстаем, што замянае савецкаму грамадству насіхова рухадца да камунізма.

Майстэрства драматурга К. Крапівы, рэжысёра К. Саннікава, актораў Б. Пла- тонава, Ул. Дзядзюшкі, В. Пола, Л. Дра- зодовай, Л. Рэжэйкі і другіх было накіра- вана на тое, каб, выкрыўшы хібацкія практыкі Пытлаванана, адстацкае яго поглядзіць, паказаць харэсто душэўнага свецу наватараў каласнай вытворчасці, перадаваць людзей сацыялістычнай вёскі.

Значнай удачы дасягнулі нашы тэат- ры ў рабоце над паставіўкай «Раздма» (тэатр імя Якуба Коласа і рэспубліканскі Руска тэатр), «Любові Яравой» (тэатр імя ЛКСМБ).

Але, на жаль, адставанне савецкай дра- матургіі, аб якой піша «Права», у поў- най меры датычыцца і беларускай дра- матургіі. Вулгарыза «творы» загуганна канфіліктаў, якія сцвярджала, што ў на- шым жыцці нібыта няма вострых канфі- ліктаў, а ёсць толькі барачыя паміж доб- рым і выдатным, шкодна адбілася і на нашых драматычных творах.

Так, адной з асноўных прычын таго, што лібрэта оперы «Песня аб шчасці» (аўтар М. Клімковіч) усё яшчэ не знахо- дзіцца на належным узроўні ідэінасці і драматургічнага майстэрства, з'яўляецца ітунчасць, нежыццёваць канфілікта. Лі- брэта не паабудзіла тых памылак, якія былі асуджаны ў оперы «Ад усяго сэр- ца». Асуджаны жыццём дэійны канфі- лікт і ў п'есе «Кветка Цынь-шаня», у якой глыбокі працэс, што адбываецца на вёсцы, не раскрыты ва ўсёй іх скла- данасці і супярэчнасцях. Нетыповаць канфілікта перашкоды А. Маўзону ў яго рабоце над п'есай на каласную тэму.

Нястае свідчанняці цікавым на сваіму зместу гістарычным п'есам М. Клімковіча.

У выніку распаўсюджвання шкоднай

Уручэнне міжнароднай Сталінскай прэміі прэзідэнту Кітайскай Акадэміі навук Го Мо-жо

За выдатныя заслугі ў барацьбе за за- хаванне і ўмацаванне міру прэзідэнту Кі- тайскай Акадэміі навук, вядомаму гра- мадемаку дзечу, пісьменніку і вучонаму Го Мо-жо прысуджана міжнародная Сталі- нская прэмія «За ўмацаванне міру паміж народамі».

9-га красавіка ў Крэмілі, у Святладоў- ская залі, адбылося ўручэнне ўзнагароды слаўнаму сыну вялікага кітайскага на- рода. У залу, дзе адбывалася ўручэнне, прышлі прадстаўнікі грамадскаці стале- цы — вучоныя, наватары вытворчасці, дзеячы мастацтва, пісьменнікі, — каб па- віншаваць лаўрэата і выказаць яму ша- нуна за непахісную барацьбу супраць па- дпальчыкаў вайны, за ўмацаванне міру і дружбы паміж народамі.

Сярод прысутных — кітайскі пісьме- ннік Мао Дунь, карэйскі пісьменнік Лі Гі Ен, якія вяртаюцца на радзіму з сесі Сусвет- нага Савета Міру, а таксама другія госці з Кітайскай Народнай Рэспублікі і Карэй- ская Народна-Дэмакратычная Рэспубліка.

Прысутныя стоячы вітаюць наўважэнне ў залі Го Мо-жо. На рускай і кітайскай мовах зачытаецца паставіна Камітэта па міжнародных Сталінскіх прэміях аб пры- суджэнні Го Мо-жо міжнароднай Сталі- нскай прэміі за выдатныя заслугі ў спра- ве барацьбы за захаванне і ўмацаванне мі- ру. Старшыня Камітэта акадэміі Д. В. Скабелцын уручае Го Мо-жо дыплом ла- ўрэата міжнароднай Сталінскай прэміі і за- латы нагрудны медаль і гарача віншуе лаў- рэата з высокай ўзнагародай.

Мужнага барацьбіта за мір віталі ака- дэмік А. Носемінаў — ад імя Акадэміі на- вук СССР, акадэмік В. Грэкў — ад імя Савецкага камітэта абароны міру, Н. Па- цова — ад імя Антыфашысцкага камітэта савецкіх жанчын, К. Сіманаў — ад імя

«творы» аб беканфілітнасці нашага жы- цця беларускія драматургі перасталі пра- цаваць у жанры сатырычнай камедыі, а ў лірычных камедый адуцаюцца ідэ- лічны спакой і безважнасць да сапраў- дных канфіліктаў нашай рэчаіснасці.

У выніку адставання драматургіі і неда- статковага майстэрства рэжысёры ў пель- мі непрыгадным становішчы знаходзі- ца і рэпертуар беларускіх тэатраў. За ўвесь сезон у тэатрах рэспублікі паставі- лена толькі адна новая п'еса беларуска- га драматурга на сучасную тэму — «На доўгіку» А. Макаенка (тэатр імя Янкі Купалы).

Сур'ёзнымі няўдачамі з'яўляюцца спек- таклі «Дырэктар» (рэспубліканскі Руска тэатр), «Жаніцьба Бальзамінава» (тэатр імя Янкі Купалы), «Жаніцьба Бялугіна» (Пінскі тэатр). У Гродзенскім тэатры была ажыццёўлена паставіўка ірэйна хібацкіх п'ес «Нараджэнне сенатара» і «Хлопчык з Марсея». Тэатр імя Якуба Коласа ў канцы мінулага сезона паставіў заганаўну п'есу аб сучаснай Францыі «Бітва за жыццё».

Непрабавальнасць да сябе, як рэ- жысёра, непрадодзены ўплывы фарма- лізма вывіліся ў рабоце Т. Гагавы. За- меем глыбокага раскрыцця ідэй класіка, Т. Гагава захапілася ў «Жаніцьба Баль- замінава» вонкавай займальнасцю інтрыгі, экскітэрыкай і трукатцам. У выніку камедыя страціла сваю сатырычную ва- стрыню. Асуднасць самастойнай творчай думкі рэжысёра І. Парамонава ў паставіў- цы «Жаніцьбы» Н. Гоголя (Гродзенскі тэатр) — прычына павярхоўнага рас- крыцця гоголеўскай сатыры ў спектаклі.

Бескалопнасць да ўласнага майстэр- ства, абмяжавасць да рэжысёрскай трак- тоўкі драматычнага твора абумовілі ня- удачу некаторых работ вядомых артыстаў (Д. Ароў — Сцяпанав, Б. Платонаў — Бальзамінаў, Г. Глебаў — Карэнін).

Вельмі мала ўвагі аддавалі стварэнню арыгінальнага, высокамастацкага рэпер- туара Камітэт па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР і праўленне Саю- за савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Яны не наклапаніліся аб тым, каб наладзіць прыдчыповыя і патрабавальны творчыя ўзаемаадносіны паміж тэатрам і беларускімі драматургамі.

Значная доля віны за адставанне бела- рускай драматургіі і тэатральнага маста- цтва ўскладнецца на тэатральную кры- тыку.

Беларуская тэатральная крытыка, не- шматлікая па сваёй колькасці, знаходзіцца яшчэ на нізкім узроўні і не адгрывае прыметнай ролі ў творчай рабоце нашых драматургаў і тэатральных калектываў. Якасьць рэцэнзій, якія друкуюцца ў на- шай газеце, таксама яшчэ даўка не за- давальнае чытача.

Перыядычныя літаратурна-мастацкія выданні і Саюз пісьменнікаў павінны на- клапаніцца аб выхаванні малых крыты- каў з асродкаў студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, педагагічных інстытутаў і з ліку здольных журналі- стаў.

Неабходна дамагчыся таго, каб у нашым друку, у абмеркаванні новых п'ес і спектакляў як мага часцей выступалі майстры сцэнічнага мастацтва.

Артыкул «Права» заклікае пісьме- ннікаў і творчых работнікаў тэатра зма- гацца за новы ўздым мастацкай культу- ры народа, за далейшае ўдасканаленне драматургічнага і тэатральнага майстэр- ства.

Драматургі, рэжысёры і акторы Савец- кай Беларусі павінны адгукнуцца на гэты зваклі каронным палешаннем сваёй работы па стварэнню высокаідэйных воб- разаў савецкіх людзей, па стварэнню но- вых выдатных твораў драматургіі і сцэнічнага мастацтва.

савецкіх пісьменнікаў. Усе яны гаварылі аб асуджэнні Го Мо-жо перад чалавецтвам у справе абароны міру, аб поспехах

Перадолець адставаўне драматургіі

Работа над трыццацімагавым зборам твораў А. М. Горкага

Набліжаецца да канца вялікая работа па падрыхтоўцы трыццацімагавога збору твораў А. М. Горкага. Інстытут сусветнай літаратуры, які носіць імя вялікага рускага пісьменніка, нямае заваршыць яе да ліпеня г. г.

Ужо званы ў друк дваццаць тры і дваццаць чацверты тэмы. Сюды ўвайшлі ўпершыню публікацыі з збору твораў вядомых публіцыстычных аўтараў, нарысы, памфлеты пачатку дзевяціцвяціх гадоў. У ліку іх — «Заметкі аб мяшчэстве», «Разбурэнне асоб», артыкулы 1918—1921 гадоў, у якіх А. М. Горкі выкрывае сапраўдны твар амерыканскага імперыялізма, што ўзначаліў інтэрвенцыю супраць Савецкай Расіі. Упершыню сабраны літаратурна-крытычныя артыкулы, напісаныя А. М. Горкі ў 1920—1927 гадах.

Дваццаць пяці том змяшчае артыкулы вялікага рускага пісьменніка 1929—1931 гадоў. Многія з іх прысвечаны барацьбе супраць імперыялістычнай рэакцыі, супраць падпалішняй вайны. Тут-жа змяшчаюць многія артыкулы «Калі вораг не здасца, яго знішчаюць».

Дваццаць шосты і дваццаць сёмы тэмы займае публіцыстыка. У тры апошнія кнігі збору твораў увайдзе каля паўтара тысяч п'есмаў А. М. Горкага. Значная частка з іх публікуецца ўпершыню.

Прапаганда твораў лаўрэатаў Сталінскай прэміі

У чытальнай зале Палескай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна аформлена кіна-вітрына з твораў лаўрэатаў Сталінскай прэміі за 1951 год.

Тут рамана Вілія Ляіса «Да новага берага», трылогія Ванды Васільевай «Песня над водамі», раман Арста Мальцова «Югаслаўская трагедыя», раман Яна Нікуліна «Расій верныя сыны», апавесць Янік Брыля «У Забалотці дзее», раман Яўгена Папоўска «Сям'я Рубанюк» і інш.

Сабраны таксама рэзюмэ на гэтыя творы. Метадзаны кабінет бібліятэкі правядае канферэнцыі чытачоў па раманах Вілія Ляіса «Да новага берага» і апавесках Янік Брыля «У Забалотці дзее» і Нікаля Носова «Віця Малееў у школе і школа».

Абмеркаванне рамана „Векапомныя дні“

Кафедрай Беларускай літаратуры і бібліятэкай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя В. І. Леніна праведзена абмеркаванне першай кнігі рамана Міхаса Лынькова «Векапомныя дні». Твор прысвечаны першаснай барацьбе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны супраць немца-фашысцкіх захопнікаў.

Студэнты А. Лойка, Т. Самойлава, сакратар партыйнага бюро ўніверсітэта В. Стараўотаў, аспірант А. Адамовіч, дацэнт А. Нахімоўская адзначылі ў сваіх выступленнях, што новы твор Лынькова — свядчэнне добрага ведання аўтарам падзей таго часу. У рамана праўдліва паказаны героізм савецкіх людзей, накіроўваючы рысы большавіцкай партыі ў партызанскай барацьбе.

Аўтару былі зроблены асобныя заўвагі адносна стылістычных і моўных паўрэнняў, а таксама некаторай кампазіцыйнай нястройнасці асобных месцаў рамана.

У заключэнне выступіў Міхась Лыньков, які падзяліўся сваімі творчымі планами на бліжэйшы час.

Здымкі тэхнічнага фільма

У Гомелі знаходзіцца экспедыцыя Кіеўскай кінастудыі, якая прыступіла да здымкаў тэхнічна-прапагандыскага фільма «Новы спосаб вытворчасці шкла».

У гэтым новым кінафільме будзе падабрана паказан працэс выцягвання ліставага шкла па новаму спосабу, які распрацаваны савецкімі вучонымі.

Фільм расказавае савецкаму гледачу аб спосабах укаранення перадавой тэхналогіі выцягвання шкла на буйнейшым прадпрыемстве рэспублікі — Гомельскім шклазаводзе імя Сталіна.

Кіначасопіс „Піонер Беларусі“

У кінастудыі «Беларусьфільм» адбыўся грамадскі прагляд кіначасопіса «Піонер Беларусі» (№ 1). Кіначасопіс будзе выходзіць чатыры разы ў год.

На грамадскім праглядзе часопіса прысутнічалі пісьменнікі, артысты, настаўнікі горада, работнікі ЦК і гаркома камсамола і журналісты.

Быў таксама прагледжаны фільм па эканамічнай географіі Беларускай ССР, які створаны па заданню Міністэрства асветы РСФСР у якасці дапаможніка для сярэдніх школ.

Агляд тэатральнай самадзейнасці

Нядаўна ў Маладзечанскім гарадскім Доме культуры праходзіў агляд драматычных гурткоў вобласці.

У аглядзе прынялі ўдзел калектывы мастацкай самадзейнасці раённых Дамоў культуры і хат-чыталень. За чатыры дні маладзечанскі прагледзеў пастановаў п'есак савецкіх драматургаў на розныя тэмы.

Лепшым прызнана драматург Маладзечанскага гарадскога Дома культуры, які паставіў п'есу А. Карнеўска «Каліныя гады». Добра выступіў калектыў Ашмянскага раёна Дома культуры.

Асабліва горада гледачы віталі драматургаў хат-чыталень Астравенскага раёна, які паставіў камедыю Янік Кулава «Паўліна».

ваюць выклік на спаборніцтва па рубцы лесу, паказчыкі гэтага спаборніцтва. Аўтар не ўвайшоў у быт і ўнутранае жыццё людзей, фальшыва, збеднена прадстаўляючы круг іх інтарэсаў.

Наперог жыццёвай праўды, стаючы герой у разе твораў нярэдка аказваецца абмежаваным, аднабоковым чалавекам. Героям сучаснага п'ес часта нехапае шырыні мыслення, вялікага кругазору, што так уласціва перадавому савецкаму чалавеку.

Трэба падкрэсліць, што аднабоковы паказ толькі вытворча-тэхнічнай дзейнасці герояў — вынік спрошчанага ўяўлення аб сацыялістычным рэалізме. Сацыялістычны рэалізм патрабуе разнастайнасці і паўнаты мастацкага паказу жыцця па ўсёй яго складанасці, і перш за ўсё багацця духоўнага аблічча чалавека.

Аднабоковасць паказу жыцця чалавека, ігнараванне яго быту і культуры вымушляюць недастаткова глыбокае веданне мастаком жыцця. Паказваць тэхніку, расказаць аб спаборніцтве можна на падставе звестак, узятых у кабінете дырэктара, пасля некалькіх наведванняў адпаведнага цэха або калгаса. Для таго-ж, каб добра напісаць пра быт, культуру, духоўныя запатрабаванні і інтарэсы савецкага чалавека, літаратуры трэба зрабіць кунь больш: трэба глыбока вывучаць жыццё рабочых і сялян, іх быт. Драматургі абавязаны ўсемерна развіваць цудоўную, выдатную рысу савецкай літаратуры — беражлівую і любоўную адносіны да паказу савецкага чалавека — тварца ўсіх нашых перамог.

Наўменне паказаць герояў у дзеянні, падмена дзеяння рытарычнымі рэлікіямі і многаслоўем, грэблівая адносіны да мовы дзеючых асоб, да распрацоўкі кампазіцый п'есы, яе сюжэтная развіццё ў значнай ступені адбываюцца на якасці п'ес. Таму павышэнне мастацкага майстэрства ў паказе жыццёвых супярэчнасцей і характараў становіцца дзяржаўнай умовай далейшага ўздыму савецкай драматургіі.

IV.

Творчыя задачы савецкіх драматургаў з вычарнальнай паўнотай вызначаны ў ўказаных партыі, у пастанове ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню» і іншых пастановах па вытанчана ідэалагічнай рабоце. Партыя заклікае дзеячоў драматургіі і тэатра скаціцца тэатраўнаму ўвагу на стварэнні сучаснага савецкага рэпертуару, якіх, поўнацэнных і ідэальных і мастацкіх адносін твораў аб жыцці савецкага грамадства, аб савецкім чалавеку.

Народ чакае такіх п'ес, якіх трывала і наўдуга ўвайшлі-б у рэпертуар тэатраў побач з творами класікаў. Гэтыя п'есы павінны захапіць і тэатр, і гледача навізнай тэмы і жыццёвага матэрыялу і высокім узроўнем майстэрства.

Вучыцца майстэрства, вучыцца настольна, упорна, пасынна — вось што з'яўляецца дзяржаўнай умовай аўтарам падзей таго часу. У рамана праўдліва паказаны героізм савецкіх людзей, накіроўваючы рысы большавіцкай партыі ў партызанскай барацьбе.

Аўтару былі зроблены асобныя заўвагі адносна стылістычных і моўных паўрэнняў, а таксама некаторай кампазіцыйнай нястройнасці асобных месцаў рамана.

У заключэнне выступіў Міхась Лыньков, які падзяліўся сваімі творчымі планами на бліжэйшы час.

Савецкая грамадская управа патрабуе ад Камітэта па справах мастацтва і Саюза савецкіх пісьменнікаў большых клопатаў аб стварэнні высокамастацкага рэпертуару тэатраў. Камітэт па справах мастацтва і тэатраў да гэтага часу не мелі сапраўднай творчай праграмы стварэння сучаснага рэпертуару. Трэба шырока практыкаваць сапраўды творчыя дыскусіі і грамадскае абмеркаванне новых твораў драматургіі.

Важна ўзяць умацоўваць сувязі і сумесную работу тэатраў з пісьменнікамі. Узаемаадносіны паміж тэатрамі і драматургамі павінны быць сапраўды творчымі, прычымнымі, патрабавальнымі. Звяртае на сябе ўвагу, што нярэдка ад работы з драматургам ухільваюцца акторы, творчы калектывы тэатра.

Тэатральная крытыка яшчэ не паставіла ў цэнтр сваёй увагі пытанні мастацкага майстэрства, пытанні ўмення драматургаў ствараць п'есы ў поўнай адпаведнасці з жыццёвай праўдай. Недахопы крытыкі, адзначаючы ў пастанове ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню», яшчэ не жаны да канца. На старонках нашых газет і часопісаў яшчэ прадаўжаюць павяляцца павархоўныя, выпадковыя артыкулы і рэцэнзіі, якія мала садзейнічаюць росту савецкай драматургіі.

Неабходна разгортванне прынцыповай большавіцкай крытыкі і самакрытыкі, якая з'яўляецца рашучай умовай павышэння ідэіна-мастацкага ўзроўню твораў мастацтва, важным сродкам барацьбы з хаўтурнай, прадуркіленай памылкай у творчай рабоце.

Партыя заклікае ўсіх дзеячоў літаратуры і мастацтва да ўдасканалення свайго майстэрства, да павышэння ідэіна-мастацкага ўзроўню творчасці. Патхінная прада, барацьба пісьменнікаў і работнікаў тэатра за выкараненне ўказанай партыі, таварыша Сталіна забяспечыць далейшым уздым савецкай драматургіі, савецкага тэатральнага мастацтва.

«Прада» ад 7 красавіка

выглядаюць абедзенымі, неікавымі. Вельмі абмежаваным аказваецца круг іх інтарэсаў, яны нічога не бачаць далей свайго цэха.

Не атрымае колькі-небудзь пераконаўчага ўсвабоджэння і паслядоўнага развіцця канфлікт у п'есе «Малодыя гады» Ю. Трыфанаві і В. Мехеталі, якая ідзе цяпер на сцэне тэатра імя Ермолавай. Яна пазаўдана адзіната сюжэтная стрыжня. Адрэзаныя аўтарамі характары не паказаны ў працэсе актыўнага дзеяння, у жыццёвых сутычках і выглядаюць большай часткай бледнымі, малавыразнымі.

Памылкова «тэорыя» бесканфліктнасці драматургіі прыводзіць да антырэалістычнага, скажонага, аднабокага паказу рэчаіснасці. Без мастацкага ўсвабоджэння жыццёвых канфліктаў неглыбока і ўсебакова паказаць характар чалавека. У большасці п'ес людзі не індывідуалізаваны, падобны адзін на другога, так што іх часта цяжка адрозніць. Нашым драматургам трэба глыбока паказаць жывыя характары, індывідуальныя асаблівасці людзей.

Патрабаванне глыбокай індывідуалізацыі герояў — адно з асноўных патрабаванняў эстэтыкі сацыялістычнага рэалізма. Абякаваць да чалавека, спробы яго абалжыць, нівеліраваць чужды духу савецкага ладу.

Таварыш Сталін указвае: «Сацыялізм не можа адхіляцца ад індывідуальных інтарэсаў. Дарэчы, найбольш поўнае задавальненне гэтым асабістым інтарэсам можа толькі сацыялістычнае грамадства. Больш таго, — сацыялістычнае грамадства прадстаўляе адзіна трымаваю гарантыю аховы інтарэсаў асоб».

Толькі праўдзівыя, жывыя характары могуць захапіць гледача, данесці да яго ідэю твору. Але колькі яшчэ павяляецца на сцэне п'ес, у якіх пад выглядам перадавога савецкага чалавека дзейнічаюць бязлікія, мала чым прыкметныя людзі, пазаўданыя розуму, таленту, патхніння, якіх, запамінальных характараў!

В. Ліфшыц, аўтар п'есы «Студэнты», як відаць, хацеў напісаць твор аб нашай цудоўнай моладзі, аб яе думках і пачуццях. Але гледач не бачыць багатага духоўнага свету студэнтаў: ён скрыт ад яго размовамі аб прасекце сельскага газетнага генератара, якому ў п'есе адведзена не ў меру многа месца. Аўтару аказалася не пад сілу надзіць кожны перанаж жыццё, тыповы характарыстыкаў. Дзеючыя асобы ў п'есе не запамінаюцца.

Савецкага гледача, які праўдліва такую вялікую цікавасць да тэатра, нямае не задавальняюць схематычным, павархоўным вобразам, які даюць вельмі аддаленае ўяўленне аб амістоўным і шматгранным характары савецкага чалавека.

Цялыя мастацкія вобразы свайго сучасніка хоча бачыць гледач у савецкай п'есе.

Адна з прычын слабасці нашай драматургіі — аднабоковасць паказу жыцця савецкіх людзей.

За апошні час павяляюцца п'есы, якія маюць той-жа недахоп, што і многія працяжныя творы аб рабочым класе і калгасным салянстве. У гэтых творах паказваецца тэхніка, гаворыцца аб спаборніцтве, аб выкананні вытворчых планаў. Але ў іх не адлюстравана людзі ў быту, іх культура, духоўны свет.

Між тым рабочы клас і сялянства ў савецкай краіне сталі іншымі і жывучы інакш, чымкэй раней. Яны жывучы культурна, замекна, адрозніваюцца разнастайнасцю сваіх духоўных запатрабаванняў. У многіх-жа творах яны паказаны аднабокова, без усякіх інтарэсаў, апрача вытворча-тэхнічных.

Аўтар п'есы «Дзе сосны шумяць» Дэм. Шчэголаў меў усе магчымыя паказчыкі своеаблівасці быту каралёўскіх дэсарубаў, свет думак і пачуццёў сваіх герояў, іх духоўныя запатрабаванні і інтарэсы, жыццё іх у яго разнастайнасці, шырынні. Але ўсё пмыслы дзеючых асоб п'есы заняты толькі рубкай лесу. Ці прыдуць яны ў госці адзін да другога, ці сядуць за стол, ці спраўдзяць вяселле — гутарка ідзе ўвесь час аб валды драў, трайбавчых трактарах, рацыяналізацыйных работчых працэсах.

Калі прыдуць, адну з герань п'есы, п'ятыя: «Чаму ты так рэдка ходзіш да нас, Каля, зусім дыбе не відаць».

Кацярына (ускінула плячыма). А нашога да нас часта ходзіць? Калі Тайно Іванчы каля, я тады прыходжу ў кантору і сладаю, што ён нам тлумачыць... пра лясную работу.

Лемпі. А проста так? Пасядзець... Кацярына. Нама часу, мама Лемпі.

Лемпі. Ты і ў лесе цяпер з Анці не гаворыш.

Кацярына. А ў лесе нам няма аб чым гаварыць, мама Лемпі. Толькі круціцца — паварачываецца».

Людзі ў п'есе сапраўды ні аб чым не гавораць, апрача лесу. Нават чакаючы сутрачы з любімым, дзівуна думкае: «Магчыма, ён проста так... хоча сказаць пра работу, пра лес?» Спраўдзяць вяселле, але і тут маладзёжны і госці абярхоў-

крываюцца ў працэсе стваральнай працы і барацьбы за пабудову камуністычнага грамадства; праслаўленне велічы і магутнасці нашай Радзімы, растуць сіла свабоды, міру і дамакратыі ва ўсім свеце, іх барацьбы з разбуральнымі сіламі рэакцыі, вайны і дэмаграфіі.

Мастак, які па-сапраўднаму ведае жыццё, удумліва назірае за ўсім, што адбываецца вакол, не можа не бачыць, што на шляху будаўніцтва камунізму сустракаюцца перашкоды і цяжкасці, сутычкі, супярэчнасці жыццёвых супярэчнасцей, пераадоленне якіх патрабуе вялікіх намаганняў, высокага ўсведжэння свайго патрыятычнага абавязку. Барацьба новага са старым выклікае самыя разнастайныя жыццёвыя канфлікты, без якіх няма жыцця, а значыцца, і няма мастацтва.

Галоўная прычына беднасці драматургіі, слабасці многіх п'ес заключаецца ў тым, што драматургі не кладуць у аснову сваіх твораў глыбокія, жыццёвыя канфлікты, абыходзячы іх. Калі мерываць па п'есах такога роду, то ў нас усё добра, ідэальна, няма ніякіх канфліктаў. Некаторыя драматургі лічаць, што ім амаль што забаронена крытыкаваць дрэннае, адмоўнае ў нашым жыцці. А іншыя крытыкі патрабуюць, каб у мастацкіх творах паказваліся толькі ідэальныя тыпы, а калі пісьменнік, драматург паказвае адмоўнае, якое ёсць у жыцці, то яго стараюцца раскрытыкаваць.

Такі падыход да справы напярэкі. Рабіць так — значыць працягваць трусасць, рабіць грэх перад праўдай.

У нас не ўсё ідэальна, у нас ёсць адмоўныя тыпы, але ў нашым жыцці няма іх, і фальшывых людзей няма. Нам не трэба баяцца паказаць недахопы і цяжкасці. Лячыць трэба недахопы. Нам Гогазі і Шчэдрныя патрабы. Недахопаў няма там, дзе нама руху, няма развіцця. А мы развіваемся і рухамся ўперад, — значыць, і цяжкасці, і недахопы ў нас ёсць.

Драматургія павінна паказаць жыццёвыя канфлікты, без гэтага няма драматургіі.

Трэба адзначыць, што літаратурная і тэатральная крытыка аказалася не на вышнім становішчы. У апошнія гады пашырэнне атрыла вульгарная «тэорыя» затухання канфліктаў, якая шкодна адбілася на творчай рабоце драматургаў. Іменна «бесканфліктнасць», на думку аўтараў гэтай так званай «тэорыі», павінна прадстаўляць сабой найбольш характэрную рысу савецкіх п'ес.

Справа дайшла да таго, што праблему драматычнага канфлікту газета «Советское искусство» зьявляла іранічна называла «праслаўтай праблемай». Толькі як сур'ёзна памылаў трэба ацаніць такія адносіны да жыццёва-назідальнай праблемы мастацкай творчасці.

Чытач газеты «Советское искусство» не можа не заўважыць, наколькі іншы раз супярэчліва і непазлядоўна асвятляюцца на яе старонках пытанні драматургіі і асабліва праблема драматычнага канфлікту. Нярэдка газета выказвае прама супрацьлеглыя пункты гледавання, што гаворыць аб адуцэнні ў рэдакцыі яснай пазіцыі ў адносінах да найбольш сур'ёзных з'яў мастацтва. Сёння газета скажа адно, заўтра па тую-ж пытанню скажа другое, і ў тым і ў другім выпадку не турбуючы сябе тым, каб сур'ёзна, па-дэлаваму абгрунтаваць і аргументаваць свае вывады і палажэнні.

У перадавым артыкуле «За высокі ўзровень тэатральнай крытыкі», апублікаваным 5 красавіка 1952 года, рэдакцыя «Советского искусства» піша: «У практыцы нашай газеты мелі месца факты неатрабавальнасці, станючы ацэнкі слабых, а часам і антымастацкіх твораў...» Што-ж перашкаджае рэдакцыі адстойваць правільную пазіцыю ў ацэнцы твораў мастацтва?

Зараз на старонках газеты «Советское искусство» абмяркоўваюцца творчыя пытанні драматургіі. На жаль, у некаторых артыкулах, апублікаваных у газеце, сур'ёзнае творчае абмеркаванне надзяняецца павархоўнымі разважаннямі. У прыватнасці, артыкулы Н. Вірты «Пагаворым адкрыта...» і І. Сельвінскага «Пазія просіць слова!» уводзяць чытачоў ад абмеркавання сапраўды творчых пытанняў, вырашэнне якіх магло-б дапамагчы нашай драматургіі пераадолець яе адставаўне.

Памылковыя погляды адносна драматычнага канфлікту выказваліся ў кніжцы па драматургіі Саюза савецкіх пісьменнікаў. Пры абмеркаванні гэтай праблемы некаторыя драматургі і крытыкі прабавалі даказаць, што паказ жыццёвых супярэчнасцей і сутычак ужо не павінен мець месца ў п'есах аб савецкім жыцці. Спярвалі джаска таксама, што ў нас уся справа зьявляецца толькі да аднаго канфлікту паміж «добрам» і «леншым».

Такім чынам, усё разнастайнасце развіцця жыцця падганялася над адну схему. А гэта прыводзіла да змавання, затуювання супярэчнасцей, якія маюць месца ў жыцці, да лагічнай рэчаіснасці. У п'есах, створаных на рэдакцыі «бесканфліктнай драматургіі», адсутнічае поўны жыцця. Яны не могуць даць пра-

III.

Недахопы раду п'ес, якія паявіліся ў апошні час на сцэне нашых тэатраў, пераконваюць у тым, як адмоўна сказваецца на творчасці выдуманая «тэорыя» бесканфліктнай драматургіі. Многія з гэтых п'ес прысвечаны цікавым і важным тэмам сучаснасці. Але хіба спектаклі гэтыя па-сапраўднаму ўсхвалявалі гледача, хіба сталі яны іржэй падзей у яго жыцці, хіба дапамагалі яны яму больш глыбока пазнаць акалячую рэчаіснасць.

Гэтыя недахопы, у прыватнасці, іржа відаць у п'есе Н. Ражкова «Сыны Масквы». Тэма наватарства перадавых людзей сацыялістычнай прамысловасці, смела ажыццяўляючых тэхнічны прагрэс, не атрыла ў ёй належнага мастацкага ўсвабоджэння. Канфлікт, барацьба новага са старым падменены драматургам доўгай спрэчкай духу стаханавідаў з-за тэхналагічных прыватнасцей. Аўтар прабуе захапіць гледача праблемай далейшай рацыяналізацыі металу екарасной коўкі, не раскрываючы пры гэтым індывідуальных рыс характараў перадавых савецкіх работчых. Таму творчы новага, яшчэ героі, для якіх праца стала сапраўднай творчасцю.

I.

Савецкая драматургія — неад'емная частка нашай перадавой сацыялістычнай культуры. Ад стану драматургіі цалкам залежыць развіццё савецкага тэатра. Прагрэсіўнае, наватарскае значэнне савецкай драматургіі заключаецца ў тым, што яна адлюстравала ў праўдзівых мастацкіх вобразах нашу сацыялістычную рэчаіснасць, зацвярджае самыя перадавыя ідэі сучаснасці, прапагандае паітыку Савецкай дзяржавы.

Упершыню ў гісторыі савецкай драматургіі вывела на сцэну новага героя — чалавека свабоднай працы, які стаў будаўніком і сапраўдным гаспадаром новага жыцця.

Атрымаваючы ў спадчыну і творча развіваючы лепшую традыцыю рускай класічнай драматургіі, ідучы па шляху сацыялістычнага рэалізма, савецкія пісьменнікі далі намала выдатных твораў, стварылі ўзоры савецкай класічнай драматургіі. Выдатную ролю ў развіцці нашага тэатра адгравала гораўскае драматургія. У савецкі час А. М. Горкі былі напісаны класічныя п'есы — «Ігор Булычов і другія», «Дасцігаеў і другія». Творы Горкага пралізі шлях да ўмацавання сацыялістычнага рэалізма ў нашай драматургіі.

«Любіў Іржава» К. Трайнёва, «Броня-поезд 14-69» В.с. Іванова, «Разлом» Б. Лаўрэнёва, «Шторм» В. Біль-Беладаркоўскага атрымаў шырокае прызнанне і дапамагі станаўленню рэпертуару савецкага тэатра. У пасляваенны перыяд паявіліся такія творы, як «Вялікая сіла» Б. Рамашова, «Рускае пытанне» К. Сіманова, «Голас Амерыкі» і «За тых, хто ў моры» Б. Лаўрэнёва, «Макар Дубрава» А. Карнеўскага, «Незбытны 1919-га» В.с. Вішнеўскага, «Маскоўскі характар» А. Сафранова, «Зялёная вуліца» А. Сурава, «Пяць жаваранкі» К. Крапіва, «Два лагеры» А. Якабсона і другія.

Наша жыццё, якое бурна развіваецца, ставіць перад мастацтвам новыя, усё больш высокія задачы. З кожным днём узрастае культуры ўзровень савецкага народа, павышаюцца яго патрабаванні да мастацтва.

Савецкія пісьменнікі павінны яшчэ вышэй узняць ідэіна-мастацкі ўзровень нашай драматургіі, паўней адлюстравуць шматграннае жыццё сваіх сучаснікаў. Але з задачай, якія ставіць перад нашымі драматургамі, яны спраўдзяюцца слаба.

На працягу сёлета тэатральнага сезону ў рэпертуары тэатраў сталіца гледач не знайшоў іржэй і значных спектакляў на сучасныя савецкія тэмы. Сённяшнія жыццё савецкіх людзей у новых пастаўках, паказаных тэатрамі, не атрыла дастойнага мастацкага ўсвабоджэння. Стан драматургіі ў сучасны момант не адпавядае патрабаванням народа і партыі.

Неглыба сказаць, што мы не маем п'ес,

Сярод лепшых твораў савецкай літаратуры, удасноеных Сталінскай прэміяй за 1951 год, мы сустракаем яркія выкрывальныя памфлеты дачасна загінулага таленавітага ўкраінскага пісьменніка Яраслава Аляксандравіча Галана.

(Памфлеты Яраслава Галана.)

Добра знаёмы са змрочнай гісторыі Ватыкана, Я. Галан на працягу гадоў год на старонках савецкага друку вёў непрамырым барацьбу з гэтай цытатам папскага ўладарніцтва.

Абаранячыся на лепшыя традыцыі рускага сатырычнага памфлета, выкрывальныя баяны вонят Горкага і Маякоўскага, Яраслаў Галан стварыў у гэтым жанры наватарскія творы на сучасным надзеінным матэрыяле. Яго памфлеты ўводзіць у гісторыю не толькі як бліскучы ўзоры публіцыстычнай сатыры, але і як фактычныя дакументы злачынай дзейнасці Ватыкана. У сваіх памфлетах Галан, з уласцівым яму тэмпераментам і талентам пісьменніка - сатырыка, ясна і гнейна выкрывае, высмее і закляміць дзейнасць Ватыкана ў нашы дні. Памфлеты пісьменніка публікаваліся ў газетах 1948—49 гадоў. Цяпер яны вышлі, аб'яднаныя ў зборнік «Змрокі чужых багоў», у выдавецтве «Вільна Украіна» (Львоў), і частка іх увайшла ў зборнік «Выбранае», які вылучыўся на рускай мове выдавецтва «Зоркі пісьменнік» у 1951 годзе.

У зборнік «Выбранае» увайшлі чатыры раннія апавяданні, пяць нарысаў і фельетонаў, пяць карэспандэнцый з «Нюрнбергскага дзённіка», чатыры памфлеты і п'еса «Над залатым арлом». Гэтыя творы з'яўляюцца яркай ілюстрацыяй да баянога творчага шляху таленавітага ўкраінскага пісьменніка-патрыята, пасмертна ўдасноенага Сталінскай прэміяй.

Яраслаў Галан нарадзіўся і вырас на шматнацыянальнай зямлі Заходняй Украіны, якая ўваходзіла спачатку ў склад Аўстра-Угорскай імперыі, а затым складала частку Польшчы.

Ва ўмовах жыцця ў панскай Польшчы Галан як пісьменнік-антыфашыст гнейна выкрываў у сваіх творах лагер рэакцыі і бестрашна ўнімаў свой гнейны голас супраць ворагаў працоўнага чалавецтва. Ужо ў тыя гады Я. Галан з любоўю звяртаў свой погляд да нашай вялікай Радзімы, сынама якой ён сябе адчуваў. І калі ў 1939 годзе Чырвоная Армія зрабіла свой вызваленчы поход у Заходнюю Украіну, пісьменнік з найвялікшай радасцю вітаў гэтую знамянальную падзею.

Стаўшы савецкім грамадзянінам, усю сілу свайго талента Галан аддаў будаўніцтву новага жыцця.

У дні фашысцкага нашэсця на тэрыторыю Савецкага Саюза Яраслаў Галан працаваў на перадавой лініі барацьбы. Ён быў радыёкаментарам на ўкраінскай радыёстанцыі імя Тараса Шаўчэнка. Мужны і поўны веры ў пераможчы перамогі над фашызмам, голас Галана выкрываў фашысцкіх бандытаў з міністэрства Гебелса, заклікаў народ да барацьбы з ворагамі. Пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны, у дні нарадлага суда над ваеннымі злачынцамі ў Нюрбергу, пісьменнік быў там у якасці карэспандэнта газеты «Радзінска Украіна». У сваіх карэспандэнцыйных Я. Галан, з уласцівай яму зручнасцю і гнейным пісьменніцкім антыфашызмам, выкрываў не толькі варагоў гітлераўскай Германіі, якія сядзелі на лаве падушных, але і паказваў аблічча фашызма, што адраджаў за сценамі судовай залы. У пераных паміж

судовымі паседжаннімі пісьменнік ездзіў па гарадах Заходняй Германіі, і вострыя вока савецкага літаратара бачыла, як там пад аплукствам анга-амерыканскіх рэакцыянераў у лагерах «перамешчаных асоб» і бюргерскіх вілах жылі нявыкрытыя ваенныя злачыныцы, як у Заходняй Германіі разнажэліся згубныя для свету мікробы фашызма. На аснове сабраных фактычных матэрыялаў Галан стварыў серыю вострых фельетонаў «Цуды ў Гарсбрука рашце», «Зламаць шлагбаум» і інш. і таленавіту п'есу «Над залатым арлом».

У нашы дні, калі амерыканская ваеншчына і яе захоўнеўрапейскія халопы ўсё больш адкрыта становяцца на шлях разважання новай вайны, п'еса Галана «Над залатым арлом», пастаўленая ў радзе тэатраў краіны, гучыць з вельмізручнай выкрывальнай сілай. У ёй намаляваны агідныя вобразы ворагаў міру і дэмакратыі — правакатары з амерыканскай ахранкі, што ствараюць на акупіраванай тэрыторыі ачагі новай вайны, адраджаюць фашызм.

Грозная зброя Галана ў барацьбе з ворагамі міру і дэмакратыі і вядучым жанрам яго творчасці становяцца сатырычны памфлет.

Выкрываючы злачынную палітыку папства з'яўляюцца асновай зместу дугоўных памфлетаў «Айцец цемры і прысна», «На службе сатаны», «Апостал здраўніцтва» (справа Міндсепці), «Паксіка саёзы», «Вышэйшыя цемры», «Змрокі чужых багоў», «Я і папа».

Ужо з пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці літаратар-бач Яраслаў Галан з яго выкрывальнай прапагандай блуў стрыманым савецкаму рэлігійна-ідэалагічнаму цэнтру — Ватыкану. Ватыкан праз сваіх агентаў спрабаваў любымі сродкамі паралізаваць дзейнасць пісьменніка. «13 ліпеня 1949 год у маім жыцці», — піша Галан у памфлете «Я і папа», — абдыслася змяняльная падзея: папа Пій XII адлучыў мяне ад царквы. Адлучыў, як адлучаюць цяпер ад каровы. Без папярэджання. Са спяняючай іроніяй да ватыканскага ўладара Галан расказвае аб тым, што кантрафіт з папай у яго пачаўся сорак год назад, калі цяперашні Пій XII «быў яшчэ маладым папкім Пачэлі». Аўтар успамінае, як па надзеі на наступнік вядоў яго ў ліку другіх вучняў у царкву манашаскага ордэна васіліяна. «Аднойчы пан-айцец спытаў мяне: — Чаму сватога айца мы зазем Піем? Я прастадушна адказаў: — Таму, што сваты айцец любяць вышч. — Не паспеў я апамятацца, як мой жыццё апынуўся на папоўскім калене, а свяшчэнны дубец выскел на маім целе 10 залаведзей». Пасля ўзыходу на папскі прастоў панік Пачэлі, цяпер папа Пій XII, стаў хрышчоным бацькам фашысцкіх галавароў і ўмоцнена штурхаў Гітлера на вайну супраць СССР.

Поўны сарказма і нянавісці да Ватыкана заключныя строфы гэтага памфлета: «Радзіная мая ўцежа ў тым, што я не адзінокі: разам са мной папа адлучыў па меншай меры 300 мільянаў чалавек, і разам з ім я яшчэ раз на поўны голас заяўляю: — Плію на папу».

У памфлете «Айцец цемры і прысна» Галан выкрывае многія брудныя фінан-

савыя махінацыі папскай дзяржавы Ватыкана, у якой на 44 гектарах знаходзіцца буйнейшы ў Еўропе чорны рынак. Вось адзін з ватыканскіх галавароў — Гудэці. У руках Гудэці, піша аўтар, «знаходзіліся вельмізручныя сумы, якімі ён жангліраваў са спрытам фокуніка... Калі ў ходзе аперацыі, якія праводзіліся Гудэці, узнікла непрадбачаная цяжкасць, ён не спынаўся ні перад чым, не гробаваў падлогамі, пускаў у справу фальшывыя векселі, карыстаўся паслугамі герояў рымскай чорнай біржы». Далей Галан паслядоўна паказвае, як Ватыкан браў арэнтацыю на амерыканскі імперыялізм, як узгадняўся ўсё дзейні Ватыкана з асабовым прадстаўніком Трумэна, адным з заправіў м'органіўскага сталёнага трэста мабрам Таларам.

Падначаленне папскай палітыкі інтарсам Уол-стрыта асабліва наглядна выразілася ў афармленні тайнага амерыканскага пагаднення з Ватыканам, якое было раскрыта ў друку агенствам Тэлеспрэ 29 чэрвеня 1948 года. На гэтым пагадненню дзяржаўны департамент ЗША ўзлаў на сябе фінансаванне «антыкоммуністычнай дзейнасці папскага прастола», а Ватыкан даў ўрачыстае абяцанне падвоіць свае намаганні ў барацьбе супраць камунізма, СССР і краін народнай дэмакратыі, а таксама і для падаўлення нацыянальна-вызваленчай барацьбы.

Падрыўна дзейнасць Ватыкана супраць народаў паказана ў памфлете на разе канкрэтных гістарычных прыкладаў. Дзікую злосць мае папа і яго зграя да нашай сацыялістычнай Радзімы, якая змагаецца разам з усім прагрэсіўным чалавецтвам за мір і дружбу паміж народамі. Папа Пій XII, які наваў у 1941 годзе ўдзел Італіі ў барацьбе супраць СССР «бажэственнай місіяй», цяпер усаўляе атамную бомбу, называючы яе ўвасалебленнем «законаў прыроды».

Яраслаў Галан загінуў як воін на полі бітвы. Ён стаў ахварай дэмакратыі да фашысцкага агента, завербаванага Ісэітамі сярод рэштак заходнеўкраінскага кулацтва, які пад выгладом студэнта-праціцеля прарваўся ў дом Галана і забіў пісьменніка-большэвіка.

Яраслаў Галан жыў і тварыў, поўны веры ў тое, што сілы міру рассеюць цемру, рэакцыю і знішчаць парозу вайны. Гэтай упэўненасцю дыхаюць усе яго творы. Яны заклікаюць сумленных людзей усіх краін стаць поплеч і змагацца супраць цемрашальства і чалавечанавісціцтва.

Да 500-годдзя з дня нараджэння Леанарда да Вінчы

Грамадскасць нашай рэспублікі адзначае 500-годдзе з дня нараджэння вялікага італьянскага мастака Леанарда да Вінчы. Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў арганізавала ў лекторных і клубах цыкл лекцый аб жыцці і творчасці вялікага італьянскага мастака. З публічнай лекцыяй у Беларускай Акадэміі навук выступіў доктар мастацтвазнаўчых навук М. Кацар.

У Беларускай дзяржаўнай універсітэце імя В. І. Леніна падрыхтаваны вялікі вечар, прысвечаны юбілею мастака.

Апавяданні Міхаса Даніленкі, якія не так даўно пачалі з'яўляцца ў перыядычным друку, звярнулі на сябе ўвагу чытача. У паасобных з іх можна было заўважыць свежасць задумы, арыгінальнасць у вырашэнні тэмы, даволі добрую тэні-творца. Гэта ўсё давала падставу спадзявацца, што ў асобе М. Даніленкі расце новы малады празаік, — падзея заўсёды радасная для нашай літаратуры. Цяпер яго апавяданні вышлі асобным зборнікам. Першае, што адчуваецца, пазнаёміўшыся са зборнікам «Мая песня», — гэта тое, што спадзяванні ў дачыненні да гэтага аўтара не ашуканы і можна з прыемнасцю канстатаваць, што не толькі з'явіўся новы зборнік, але з'явіўся і новы малады празаік.

Да лепшых апавяданняў, змешчаных у зборніку, трэба аднесці апавяданні «Мая песня», «Лідзія Іванаўна», «На Бусліцы», «Чырвоная зорка». Напісаныя з вялікай цэльнасцю, з удумлівымі адносінамі да абмалёўкі вобразаў, з добрым веданнем матэрыялу, апавяданні гэтыя чытаюцца з цікавасцю і, безумоўна, могуць быць залічаны ў актыўны аўтар.

У апавяданні «Мая песня» М. Даніленка намаляваў прыбыток вобраз Янака Уладзі Козырава, які заканчвае школу ФЗН і робіць свае першыя працоўныя крокі. Тут добра пададзены пачуцці і думкі героя, атмасфера, якая яго абкружае. Цікавым з'яўляецца і вобраз другога Янака, таварыша Уладзі — Радзіка. І галоўнае, у гэтым апавяданні многа пачуцця, усё яго працякае лірычным настроем, які поўнасьцю апраўдвае назву апавядання.

Апавяданне «Лідзія Іванаўна» падобна да «Май песні» не толькі тым, што ў ім таксама расказваецца аб першых працоўных кроках чалавека, на гэты раз ужо маладой настаўніцы, якую ў педучылішчы ўсё звалі Лідэчкай. Яно падобна і сваім светлым настроем, прыемнай празрыстасцю і цэльнасцю. Добрае падабенства! Удаліся ў гэтым апавяданні аўтару і вобразы дзяцей, неспрадных і цікавых, выселых і ўдумлівых.

Міхась Даніленка. «Мая песня». Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1952 г.

УЛ. ШАХАВЕЦ

Аб тым, што М. Даніленка ўсё цікава расказвае аб дзецях, сведчыць і апавяданне «На Бусліцы». Тут ужо ўсім галоўнымі героямі з'яўляюцца дзеці, ды і на сваім характары гэты дзіцячы апавяданне, але яго з цікавасцю прычытае і дарослы чытач.

Для зборніка М. Даніленкі характэрна тэматычная разнастайнасць. Побач з апавяданнямі на калгасную тэму ёсць апавяданні і аб нашай савецкай інтэлігенцыі, аб дзецях. Аўтар цікавіць і ішчаслівае жыццё савецкіх людзей, і цяжкае жыццё людзей за мяжой, іх самаахвярная барацьба за мір, іх удзельнасць савецкім людзям за тое, што яны ўзначалілі гэтую барацьбу. Лепшае з апавяданняў на тэму жыцця за мяжой — гэта апавяданне «Чырвоная зорка», у якім добра паказана імяна гэтая ўдзельнасць простых людзей Італіі савецкім людзям, перадавым барацьбітам за мір.

Заслугуюць увагі і іншыя апавяданні, змешчаныя ў зборніку. Але вартасці іх у значнай меры зніжаецца недахопамі, якія ёсць ў іх. Аб гэтых недахопах варты сказаць таму, што іх, на жаль, у М. Даніленкі яшчэ даволі многа, і аўтару трэба падумаць над тым, каб ліквідаваць іх у сваёй далейшай творчасці.

Некаторым апавяданням М. Даніленкі ўласціва нарыснасць («Суседзі», «Варты бацькоў»). Часамі аўтар расказвае аб падзеях скарагаворкай, пераскакваючы без патрэбы з адной падзеі на другую. Абодва апавяданні вядуцца ад першай асобы. Такі прыём законным і нічога заганнага ў ім няма. Але справа ў тым, што «я» не атрымала тут належнай нагрукі, і мы не толькі не бачым вобраза героя, ад якой якая вядзецца апавяданне, але не без падставы задаем сабе пытанне: навошта гэтае «я» існуе ў апавяданні?

М. Даніленка яшчэ не заўсёды ўмее эканомна аднесці да выкарыстання мастацкіх сродкаў, не заўсёды ўмее ў час паставіць кропку і, пасля таго, як напісана апавяданне, вырасціць у ім усё, без чаго гэтае апавяданне можа жыць і што толькі замаруджае дзеянне. Прыкладам расцянугата твора з'яўляецца апавяданне «Зяць».

Апавяданне «Галіна парта» аўтару не ўдалося напоўніць зместам, яго атрымалася надзвычай павярхоўным. Няўдалае і апавяданне «Раймонда Дзён». Герайчы падзвіг адважнай французскай дзяўчыны тут псіхалагічна не абумоўлены, не падрыхтаваны, а сам падзвіг пададзены спрышчана, халоднымі словамі: «Раймонда ступіла яшчэ крок — і лягла на халодную сталь раек...»

Аўтару можна кінуць папрок і ў некаторай аднастайнасці апавядальнай манеры, што можна заўважыць цяпер, калі апавяданні М. Даніленкі сабраны ў адным зборніку.

Пейзажныя замалёўкі надзвычай нагадваюць адна другую, акрамя таго аўтар не знаходзіць у пейзажы новых рысаў, ён у яго стараваці. Вось два прыклады. «За агародамі пачынае роўнамерна пакрыскаваць драч, а ў прырэчных лясняках, як на рас-

кладу, адкрывае канцэрт салавей. Глуха, быццам у пустую бочку, крычыць вадзяная птушка» («Зяць»), «Не змаўляючы, тараторылі жабы на пойма калі набачнай за туманам рэчка Бусліцы». Дзесяці вухаў рачны вол, час-ад-часу праразіва крываўні ні то заці, ні то нейкая начная птушка» («На Бусліцы»).

М. Даніленку яшчэ не заўсёды ўдаецца выбіраць патрэбныя сродкі для характарыстыкі псіхалагічнага стану героя. І тут заўважанае некаторай аднастайнасцю. Вось прыклады, узятыя з апавядання «Зяць»: «Міхась памятае, як маёр, хітра ўсміхнуўшыся, на развітанне аддаў яму сваю шапку». «— О, блазота, — задаволена смеюцца вартынік», «Прыемная ўсмішка з'яўляецца на яго твары: дзвучаты спяваюць на месцы Аленіна камяні». «І Міхась зноў міжвоі ўспамінае пра Аленін камень. Успамінае і ўсміхаецца». І гэта на чатырох невялічкіх старонках аднаго і таго-ж апавядання.

Часамі няўдалы выбар слоў, непрадуманасць прыводзяць М. Даніленку да сур'ёзных памылак, зацямаючы сэнс таго, аб чым ён хацеў сказаць або нават надаючы сказанаму непажаданае гучанне. «Новы старшыня на работу прымусяў хазаць усеіх». Відца, усё-ж не гэта хацеў сказаць аўтар. «Асабліва запомніўся Ігнату адзін агудны сход, які можа быць першым яго крокам да заваявання людскога давер'я». І гэта праз нейкі час пасля таго, як Ігната абраў старшынёй калгаса. Па меншай меры, незразумела, чаму чалавека, які не меў «людскога давер'я», абраў калгаснікі старшынёй. «Дзівак англічанін» — усміхнуўся Ігнат, — няўжо ён да гэтага часу не зразумеў, што рускія вераць у адзін усемагутны талісман — праўду жыцця, камунізм! Каментарый, як кажуць, лішніх.

Варты пажадаць М. Даніленку, каб ён больш уважліва ставіўся да працы над стылем і мовай. «Неак вальней уздыхнуўшы, я крочу і крочу прамоў прасекай, нібы шнур-адбойнік нашага майстра Іларыяна Кузьміча». Расстаноўка слоў у гэтым сказе такая, што шнур-адбойнік параўноўваецца не з прасекай, як гэтага, — відца, хацеў аўтар, а з тым, як крочыць сам герой.

Прывядзем і такія няўдалыя прыклады:

«Краўчанка акінуў позіркм вуліцу, гатовы прашчыць кулямі лядога немца, што рынецца на іх. Але, на шчасце, вуліца была пустыняй». Для каго «на шчасце»? І наогул для чаго гэта «на шчасце» — усміх незразумела.

Часта сустракаюцца ў зборніку і сказы, накіталт такіх: «Надзьмуў лёгкі веяроцк. Сонца нырнула за лёгкі воблачкі». (Гэтыя сказы ідуць адзін за адным). «Стог быў засяны белым абрусам Дзверы ў бакованку былі зачынены». (Гэтыя сказы таксама стаяць побач).

У апавяданні зборніка сустракаецца і шмат небеларускіх слоў: дурачыцца, заўв, пранёсся час, прахлопалі, адчымала, царацінка, няроен час, пакойнага бацькі, тарашлівыя і інш.

Ад усіх гэтых недахопаў М. Даніленку належыць пазбавіцца ў сваёй далейшай рабоце. А што гэтая задача яму пад сіду — сведчаць лепшыя апавяданні зборніка «Мая песня».

Усевалад РАЖДЗЕСТВЕНСКІ

Вялікі мастак і вучоны

Сярод імен вялікіх людзей, якіх Сусветны Совет Міру прапанаваў ушаноўваць як гуманістаў, барацьбітоў за вызваленне чалавецтва, названа імя геныяльнага мастака і скульптара, адданага сына італьянскага народа Леанарда да Вінчы.

Няцот год аддзяляюць нас ад той эпохі, калі з'явіўся на свет гэты цудоўны чалавек, усё доўгае жыццё якога было аддана мастацтву, навуцы і прагрэсіўным ідэям гуманізма.

Рана адчуўшы сябе мастаком і ўжо ў юнацтве дасягнуўшы высокага майстэрства, Леанардо не абмежаваў сябе рамкамі мастацтва. Яго гений, які прагна імкнуўся ахапіць усё вядомы ў той час галіны навукі, смеда парушаў забарону царквы. Леанардо цвёрда верыў у тое, што сапраўдныя веды разнавольваюць розум чалавека ад векавых забабонаў, пракладаюць шлях у светлую, свабодную будучыню. Сучаснік не менш праслаўленых і такіх-жа таленавітых мастакоў эпохі Адраджэння, як Мікел Анжэлі і Рафаэль, Леанардо значна пераўзыходзіў іх шырынёй свайго геныя, яго агуднай гуманістычнай накіраванасцю. Ён быў не толькі выдатным жывапісцам, скульптарам, архітэктарам, але і цудоўным фізікам, механікам, інжынерам даражных і фартыфікацыйных збудаванняў, музыкантам, пісьменнікам па пытаннях тэорыі і практыкі жывапісу, тэарэтыкам і вынаходцай розных тэхнічных канструкцый. Ён напісаны рад навуковых трактатаў. У адрозненне ад вучоных-скалестаў, сказаных на руках і нагах рэлігійнай догмы, Леанардо з'яўляецца смелым лаборнікам свабоднага розуму. Іму належыць ганаровае месца сярод даследчыкаў прыроды; яго вядомы засна-

ваны не на выдуманых сярэднявекowych тэорыях, а на дадзеных вопыту і практычнага даследавання.

Найярчэйшы дзеяч эпохі Адраджэння, вялікі сын італьянскага народа здолеў ужо ў сваю эпоху ўзняцца вышэй нацыянальнай абмежаванасці і ўнесці вялікі ўклад у скарбіцу сусветнай культуры.

Леанардо да Вінчы нарадзіўся ў 1452 годзе ў невялікай вёсцы Вінчы паміж Пізаі і Фларэнцыяй. Ёсць усё падстава меркаваць, што ён быў выхадцам з працоўнага сялянскага асяроддзя. Аб яго дзіцячых і юнацкіх гадах, на жаль, амаль нічога невядома. Устаноўлена толькі тое, што ён быў у ліку вучняў славутага ў той час жывапісца Верокію. Першыя работы маладога майстра ўспелі яго імя. Верокію прызнаў сябе пераможаным сваім маладым вучнем і сам нямаю садейнічаў распаўсюджанню яго славы, даручаючы яму найбольш значныя заказы. Трыццацідвухгадовы Леанардо, як стаў майстра, ужо займае першае месца сярод мастакоў Фларэнцыі. З 1485 да 1499 года Леанардо кіруе мастацтвам усёй Паўночнай Італіі. У яго ўжо многа вучняў. Ён аб'ядноўвае іх у акадэмію і піша для іх «Трактат аб жывапісе» — цудоўную кнігу, якая не толькі падвоіць вынікі ўсім вядом у галіне жывапісу, але і адкрывае новыя шляхі ў мастацтва. Гэтая праца і цяпер не страціла свайго значэння, таму што ў аснове яе пакладзена вывучэнне законаў прыроды і прычыны рэалістычнага падыходу да асноўных пытанняў мастацкай практыкі. Рукапіс Леанардо захаваўся толькі часткова і знаходзіцца цяпер у кнігасховішчах Францыі — краіны, у якой мастак праўеў тры апошнія гады

свайго жыцця. Тут мы знаходзім і трактаты аб практычнай механіцы, і даследаванні па тэорыі мастацтва, і паведамленні аб зробленых вонятах па канструкцыі лятальнага апарата цяжэй паветра, і нататкі па анатоміі, і сшыткі з фартыфікацыйнымі чарцяжамі, і творы па геалогіі, у якіх выказваюцца смелыя думкі, што значна апырэдзілі эпоху.

У востнай працы на карысць чалавецтва Леанардо натхніла гарачая любоў да прыроды, да ўсіх праўд жыцця. У яго шырокім даследчым розуме ясна вызначыліся рысы матэрыялістычнага мыслення. Ён абмяраўся толькі на дакладныя веды, на вопыт і таму часта прыходзіў да адкрыццяў, якія здаваліся сучаснымі парадасальнымі. Толькі высокае

становішча, якое займаў мастак, і слава найвялікшага жывапісца вырастоўвалі Леанардо ад праследвання царкоўнікаў. Адустансць навуковага асяроддзя, зольнага аданіць і прадоўжыць яго смелыя вышуканні, перашкоділа яму, як вучонаму, увесці ў агульнае карыстанне адкрытыя ім ісціны. У гісторыі навукі Леанардо застаўся толькі геныяльным пачынальнікам многіх навуковых праблем, якія знайшлі сваё вырашэнне пазней.

Практычнай работай у галіне прыкладных ведаў, Леанардо за сваё доўгае жыццё пакінуў вельмі нямнога карцін і скульптур, але ўсё, што створана ім, вызначаецца выключнай дасканаласцю.

Да часу яго знаходжання ў Мілане адносіцца заканчэнне вялікай фрэскі «Тайная вячэра».

Дарэмна было-б шукаць у гэтай цудоўнай карціне што-небудзь рэлігійнае. Леанардо да Вінчы падыйшоў да сваёй тэмы, як сапраўдны рэаліст, і даў такую паглыбленую псіхалагічную трактовку персанажаў, такія жывыя партрэты, што сваёй тонкасцю аналізу і яркасцю характарыстык гэты твор нанёс сакральны ўдар усім ранейшым догмам жывапісцага мастацтва. Пасля «Тайнай вячэры» немагчыма ўжо стала паўтараць старыя ўмоўныя схемы. Быў пракадзены шырокі шлях да паглыбленага псіхалагічнага партрэта, да яркай бытавой характарыстыкі.

На вялікі жаль, фрэска Леанардо дайшла да нашага часу не поўнасьцю. Фарбы, якімі яна была напісана, не вытрымалі выпрабавання часу. Разрушэнне карціны дзавіршлі драгунны Палапеона, зрабіўшы ў памышканні, у якім яна знаходзілася, канюшню. Але і тое, што ўцэла, здзіўляе сваёй магутнай экспрэсіяй.

У Луўры, у музеі, знаходзіцца асноўны, цалкам захаваны палотні Леанардо: «Мадона ў скалах» (1483), «Мадона і Ліна» (1502) і, нарэшце, праслаўленае «Моно Ліа Джыаконда» (1506), якая з'яўляецца горадасцю сусветнага мастацтва. Буржуазны мастацтвазнаўцы прыкладныя ўзрог створанага ім жывапісу. Увесь свет ведае яго як мастака, які ўвасобіў у сваіх творах ідэі эпохі Адраджэння.

жанчыны ў сціплым гарадскім убранні. Але ўсё іх намаганні аказаліся марнымі. Спроба паказаць Леанардо як «вялікага майстра ідэалістычнага мастацтва»-пацірпела поўную няўдачу. Перад нам — цудоўна выкананы рэалістычны партрэт гаражанкі XVI стагоддзя. Гэта лішні раз сведчыць аб тым, што вялікі мастак не толькі ўмеў следаваць прыродзе, уважліва і тонка вывучаць яе, але і ўносіць у свае творы столькі жывога паэтычнага пачуцця, што твор, напісаны каля 500 год таму назад, і да нашых дзён захаваў усю сваю прыгажосць.

Такая-ж прыгажосць думкі і пачуцця характэрна і такім выдатным карцінам Леанардо, як «Мадона Альба» і «Мадона Бенуа», якія з'яўляюцца ўласнасцю савецкага народа і захоўваюцца ў Ленінградзе, у Эрмітажы. У здзіўляюча мяккай і гарманічнай каларовай гаме, у тонкай кампазіцыі, у смелым рэалістычным мадэлю геныяльнага мастака стварыў незабыўны вобраз маці

За далейшы ўздым беларускай музыкі

(Справаздачна-выбарчы сход у Саюзе савецкіх кампазітараў)

У Саюзе савецкіх кампазітараў БССР адбыўся справаздачна-выбарчы сход. Сход адкрыў кампазітар Р. Пуст, які пазнаёміў членаў Саюза з пастановай сакратарыята ЦСК СССР аб рабоце Саюза савецкіх кампазітараў Беларусі.

З дакладам аб дзейнасці праўлення ЦСК выступіў заслужаны дзеяч мастацтва БССР Я. Цікоці.

Ён адзначыў, што пастанова сакратарыята, крытыка работы Саюза ў цэнтральным і рэспубліканскім друку спрыялі пазнаўму зруху ў жыцці кампазітарскай арганізацыі.

За апошні час М. Аладаў напісаў трыпцю сімфонію, Д. Камінскі — кантату «Зямля расцілае». М. Чуркін — уверцюру для народнага аркестра, П. Пакавыраў — «Украінскую ноч» на Голяўскія тэмы. Кампазітары Я. Цікоці і Д. Лукас пішуць оперы. Над кантатамі і ў оперным жанры працуюць У. Алоўнікаў, А. Багатыроў, Р. Пуст.

Актывізавалася грамадская жыццё ў Саюзе. Сістэматычна праводзіцца музычны «серэдзі», на якіх абмяркоўваюцца новыя творы.

Аднак, гаворыць дакладчык, тэмпы і якасць работы кампазітараў усё яшчэ недавальваючыя. Саюз вельмі марудна папаўняецца новымі кадрамі. Кампазітары рэдка наведваюць буйныя прадпрыемствы, калгасы і таму слаба адлюстроўваюць жыццё ў сваіх творах. Саюз кампазітараў не клопацца аб напісанні песень для прафесійных і самадзейных харавых калектываў.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Багатыроў адзначыў, што ў дакладзе Я. Цікоцкага не было глыбокага аналізу таго становішча, у якім апынулася беларуская кампазітарская арганізацыя. Ён зрабіў крытычныя заўвагі па новаму лібрэта оперы «Дзяўчына з Палесся».

А. Багатыроў падкрэсліў, што прычынай адставання музычнай творчасці ў рэспубліцы з'яўляецца адсутнасць прынцыповай кваліфікаванай крытыкі і музыказнаўства, слабасць майстэрства кампазітараў, а таксама заваяства некаторых з іх, рэшткі групішчыны і бяздзейнасць праўлення Саюза.

Прамоўца зусім слушна прарочыць супраць спробы ўзяць над абарону нядаўна, з уліковымі фармізмамі оперу «Андрэй Касцюга». Багатыроў не згадзіўся і з Д. Лукасам, які ў сваім выступленні імкнуўся ўсклаці ўсю віну за адсутнасць новых беларускіх опер на тэатр оперы і балета.

Народны артыст БССР Р. Шырма спыніўся на неабходнасці стварэння песеннага рэпертуара для Дзяржаўнага хора. Падкрэсліваючы з асобнымі прамоўцамі, ён сцвярджае, што ў беларускім дзяржаўным фальклоры дамінуюць не мінорныя, а мажорныя інтанацыі і вобразы. Гэта дае магчымасць прафесійнальным музычным калектывам і кампазітарам больш шырока выкарыстоўваць фальклор.

Р. Шырма закляе глыбей вывучаць жыццё, чарпаючы ў ім натхненне, свежыя інтанацыі і думкі, якія могуць збагаціць мелодыю і змест сучаснай песні.

Пытаннем рэпертуара для аркестра народных інструментаў прысвяціў сваё выступленне заслужаны артыст БССР І. Жыноўч. Ён рэзка прарочыць супраць думкі асобных кампазітараў і музыкантаў аб тым, што нібы аркестр народных інструментаў затрымаўся на тым узроўні майстэрства, на якім ён знаходзіўся, і не мае перспектывы для далейшага развіцця. На канкрэтных прыкладах прамоўца дазвадзіць, што магчымасці ўсіх інструментаў яшчэ даўрэка не выкарыстаны.

І. Жыноўч заўважае, што беларускі кампазітары вельмі рэдка і мала пішуць для аркестра. Своя (у пяці частках) Я. Цікоцкага напісаная паспешліва і на ўзроўні майстэрства значна ніжэй магчымасцей кампазітара. Аркестр вымушаны басконца паўтараць свой стары рэпертуар. Нам, заявіў І. Жыноўч, у бліжэйшы час патрэбны новыя беларускія ўверцюры, канцэрты для асобных народных інструментаў.

Аб перспектывах новага беларускага народнага хора расказаў яго кіраўнік заслужаны дзеяч мастацтва БССР Г. Цітовіч.

Аб павышэнні творчай актыўнасці і майстэрства кампазітараў свае думкі выказаў У. Алоўнікаў.

М. Каваль (Масква) спыніўся на пытанні развіцця савецкай оперы і даў ацэнку становішча беларускай опернай творчасці. Ён адзначыў, што ў нас ёсць кампазітары, якія здольны паспяхова працаваць у гэтым жанры. Таленавіты песеннік У. Алоўнікаў павінен смялей спрабаваць свае сілы ў галіне оперы. Д. Лукасу трэба ўдасканальваць сваё майстэрства, бо слабасць кампазітарскай тэхнікі стрымлівае работу над операй «Песня аб шчасці».

Асабліва востра крытыкаваў М. Каваль беларускіх музыказнаўцаў, якія асталіся ад жыцця і не дапамагаюць кампазітарам у выпраўленні хібаў у іх творчасці. Выхаванне маладых крытыкаў, зааперанне кваліфікаваных музыказнаўцаў па сталую работу ў Мінск — важнейшая задача Саюза кампазітараў.

На сходзе таксама выступілі кампазітары Д. Лукас і М. Русін, народны арыстак БССР З. Азгур, крытыкі Л. Мухарынская, І. Ніснёвіч, Б. Смольскі і другія. Сход наменіў шляхі перабудовы работы праўлення Саюза кампазітараў, зыходзячы з задач, якія пастаўлены партыяй і ўрадам перад мастацтвам.

У новае праўленне Саюза абраны: А. Багатыроў, Я. Цікоці, М. Аладаў, Г. Цітовіч і Р. Шырма.

Старшынёй праўлення Саюза абраны Я. Цікоці, намеснікам старшыні — Г. Цітовіч.

Таленавіты калектыв

Пра рэспубліканскім Камітэце радыёінфармацыі больш 20 год плённа працуе сектэт домр пад кіраўніцтвам Г. Жыхарава. Гэты музычны калектыв займае віднае месца сярод выканаўчых калектываў рэспублікі.

З'яўляючыся актыўным прапагандыстам беларускай музычнай культуры, сектэт домр шырока выкарыстоўвае ў сваім рэпертуары творы кампазітараў — Я. Цікоцкага, М. Чуркіна, П. Пакавырава, Д. Камінскага, Г. Вагнера і другіх.

Значнае месца ў рэпертуары ансамбля займаюць творы рускай класікі, музыка народаў СССР, краін народнай дэмакратыі, а таксама заходнеўрапейскай класікі. Сістэматычна працуюць над новым рэпертуарам, сектэт павышае сваё прафесійнае майстэрства. Лепшыя майстры вакальнага мастацтва рэспублікі даюць высокую ацэнку акампанемэнту сектэта.

Высокі ўзровень майстэрства ансамбля адзначаны Маскоўскай фабрыкай гуказапісу, якая ажыццявіла двочы (у 1950 і 1951 гг.) запіс беларускай музыкі ў яго выкананні.

Сектэт часта выступае ў канцэртах па радыё і на эстрадзе.

Таленавіты ансамбль нястомна прапагандуе беларускую народную музыку і творы савецкіх кампазітараў.

Р. ПУСТ, кампазітар.

Раённая выстаўка мастацкай вышыўкі

У сакавіку Новымішкім раённым Домам культуры Баранавіцкай вобласці была арганізавана выстаўка прыкладнога мастацтва.

На выстаўцы былі экспанаваны тканіны дываны з традыцыйнымі малюнкамі і арнаментамі, абрусі, дарожкі, пакрывалы, дэкаратыўныя пано, якія выкананы глыбока і вразліва ў спалучэнні з рэльефнай аплікацыяй.

Сярод вышывак галоўнае месца занялі работы «крыжыкам».

Добра выканалі работы Пераход, Асаулава, Пятрова, Сугатава, Антанюк, маці з дачкой Кайдалікі і Міхалкевіч. У кожнай з вышывак чыста і свая манера і тэхніка.

Асабліва вылучаюцца вышыўкі Пераход. Ад дробных работ яна пераходзіць да маюментальных, абспрабуючыся на традыцыйныя малюнка чыста народнага беларускага стылю. Хочацца пажадаць ёй развіцця сваё вышывальнае майстэрства на сучаснай тэме. Улюбёныя матывы яе работ — кветкі, але ёсць і такія, дзе выкарыстоўваецца народная арнаментыка. Некаторыя вышыўкі выкананы ў стрыманай танальнай гаме, другія ж — яркія і маляўнічыя.

Сярод работ Асаулавай прыцягваюць увагу вышыўкі гладыю, якія вызначаюцца багатым вышывальным срэдкаў, грунтоўнай апрацоўкай дэталей і форм. Але ў некаторых з іх заўважана страта пачуцця матэрыяла, што вядзе да спрошчаныя малюнка.

Цудоўныя матывы беларускага народнага арнамента даюць ткачы дывану маці і дачка Кайдалікі. Больш бледныя па колеру дываны ткачы Грачышка, Раманко і другія.

Дыванавая арнаментыка — адна з найбольш складаных галін дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая патрабуе ад майстра дасканалы валодання матэрыялам.

Большасць работ пакаідае вельмі добрае ўражанне.

Першаступеннай задачай майстроў вышыўкі Новымішкіга раёна з'яўляецца авалоданне брыгадным метадам, які даў станоўчыя вынікі ў іншых калектывах.

А. НИКАЛАЕВ, мастак.

г. Баранавічы.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

10 красавіка адбылося паседжанне прэзідыума ЦСР БССР, на якім абмеркавана справаздача аб рабоце часопіса «Полымя».

Галоўны рэдактар часопіса М. Танк расказаў аб матэрыялах, якія будуць апублікаваны ў «Полымі» ў 1952 годзе. Сярод іх: празаічныя творы на індустрыяльную тэму І. Грамовіча, Т. Хадкевіча, У. Карпава, М. Ткачова, Р. Няжы, раман І. Гурскага аб Вялікай Айчыннай вайне — «У агні», другая кніга рамана І. Мележа «Мінскі напрамак».

Будуць апублікаваны нарысы аб вялікіх будоўлях калектыва.

Сярод крытычных работ, вызначаных планам гэтага года, — артыкулы аб творчасці народных паэтаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа.

П. Броўка, М. Клімковіч, М. Лужанін, І. Шамякін, В. Вітка, якія прынялі ўдзел у абмеркаванні работы часопіса, указалі на неабходнасць павышэння яго арганізуючай ролі ў напісанні актуальных твораў, пашырэння яго тэматыкі, павышэння патрабавальнасці да якасці матэрыялаў, якія друкуюцца ў часопісе. Нельга далей мірыцца са спазненнем выхаду часопіса ў свет.

Прэзідыум паставіў склікаць у кастрычніку гэтага года нараду па пытаннях перакладу твораў з рускай мовы і моваў народаў СССР на беларускую мову. Дакладчыкам вызначаны: аб перакладах прозы — У. Шахавец, паэзіі — М. Лужанін.

На паседжанні разгледжаны і завержаны план правядзення 35-годдзя з дня смерці М. Багдановіча, якое спадчыніца ў маі гэтага года.

Росквіт румынскай літаратуры

Поспехі вялікіх будоўляў Румынскай народнай рэспублікі ў 1951 годзе надалі румынскай літаратуры багаты змест. Галоўнымі героямі мастацкіх твораў з'яўляюцца героі працы. Іх працоўныя поспехі ўсталяваюцца ўсім народам.

Важнай падзеяй у развіцці румынскай літаратуры на шляху сацыялістычнага рэалізму з'яўляецца выхад у свет у 1951 годзе раманаў на тэму сацыялістычнага будаўніцтва.

Раман Петру Думітрыу «Бясмысленная дарога» адлюстроўвае будаўніцтва канала Дунай—Чорнае мора. «Сталь і хлеб» Іона Калугару ўводзіць у румынскую літаратуру тэму барацьбы за магучую сацыялістычную прамісловасць. «На шляху да святла» Ніколае Жыяну паказвае работу будаўнікоў новай гідрэлектрастанцыі. У 1951 годзе вышлі ў свет кнігі Зусебю Камілару «Фундамент» — першы раман на тэму барацьбы за сацыялістычнае земляробства. У часопісе «Вячэрніца» друкуецца раман «Новыя палі» з жыцця МТС. Аўтар рамана — малады пісьменнік Аўра Амае.

З'яўленне гэтых кніг сведчыць аб ўзрослых магчымасцях румынскіх пісьменнікаў паказаць новае ў рэчаіснасці, якая перажывае рэвалюцыйныя змены.

Раман «Бясмысленная дарога» П. Думітрыу — каштоўны твор, наведаны цудоўнай рэчаіснасцю сённяшняй Румыніі, з'яўляецца для румынскіх пісьменнікаў значным крокам уперёд у стварэнні вялікіх раманаў аб будаўніцтве новага жыцця ў рэспубліцы. Чытачы з цікавасцю чакаюць выхаду ў свет новага выдання рамана, над якім працуе дыпер аўтар.

Галоўнай вартасцю новых раманаў з'яўляецца тое, што на першы план аўтары ставяць будаўніцкую сацыялізм, людзей, якія вучацца працаваць і жыць павоюму, па-сацыялістычнаму, людзей, якіх кіруюць партыя і ўсеперамагаючым вучэннем Леніна—Сталіна.

Аддзяляючы свядомасці перадавых людзей, патхненныя любоўю да радзімы і няважліва да ворагаў народа, прывесчаны многія творы празаікаў Румынскай народнай рэспублікі.

У тым-жа 1951 годзе выданы гістарычны раман «Ландугі» Іона Паса, які мае перыяд канца XIX і пачатку XX стагоддзяў, калі ў Румыніі зарадзіўся і пачаў развівацца рабочы рух.

«Александру Жар Напіс» раман «Я паграўнічаю слава № 203», у якім адлюстроўваецца гераічная барацьба румынскіх патрыяцікаў супраць безграбескіх паслугачоў амерыканскіх імперыялістаў, супраць цітаўскіх дыверсантаў і шпіёнаў.

Важнай літаратурнай падзеяй мінулага года з'явілася выданне VI тома твораў пісьменніка Міхаіла Садавяну. У гэты том уваходзіць яго творы, напісаныя ў перыяд паміж 1905 і 1916 гг.

Жэа Богза апублікаваў рэпартажы, аб'яднаныя ў зборніках «Вароты вёсчых» і «Будладоўка ля развіцця раж», а таксама каштоўны рэпартаж аб пазедзі ў Савецкі Саюз, надрукаваны ў перыядычным друку. Заслужаным поспехам карыстаецца зборнік Н. Валмару «Растуць новыя людзі на будоўлях канала».

1951 год быў плённым годам у галіне паэзіі. Вялікая паэма «Песня аб тав. Г. Георгіу-Дэж», напісаная Міхай Банюком, выказвае пачуццё глыбокай зноўна народна да свайго правадара. У пламе ёсць эпізоды выключнай мастацкай сілы, у якіх перададзены палымны патрыятызм працоўных, любоў да гераічнага мінулага народа, да лепшых сямноў рабочага класа, любоў да партыі.

Дан Дэшліу даў шырокім масам чытачоў паэму «Гарнякі з Марамурша», прывесчваю працоўнаму гераізму, што патхненне мільёны людзей Румынскай народнай рэспублікі.

Важнейшае пытанне нашых дзён — барацьба народа за мір — займае вядучае месца ў творчасці румынскіх паэтаў.

Любач з вышэйназванымі паэтамі надрукавалі ўдалымі вершы паэты Будэан Фруза, Міху Драгомір, Чычэроне Таадрэску, Ніна Басіяна, а таксама маладая паэтка Аўра Рэу, Канстанца Тударава, Валерыя Байкузель і другія.

Значным дасягненнем у галіне драматургіі з'яўляецца п'еса «За шчасце народа», напісаная Ніколае Марэру і Аўраэам Бараша, якая малое эпоід з гераічнай барацьбы камуністаў-падпольшчыкаў у часы крывавай буржуазна-дэмакратычнай диктатуры.

Трэба адзначыць таксама выданне п'есы «Вогненная крэпасць» Міхаіла Дэвідугу.

На румынскай сцэне была пастаўлена п'еса «Босая явешта» Шуга і Хайту ў венгерскай мове, прывесчана барацьба калектывізацыі, і п'еса Л. Брукштэйна на ўкраінскай мове «Начная змена».

У мінулым годзе літаратурная крытыка хоць і паднялася на вышэйшы ўзровень і была больш аператыўнай у параўнанні з ранейшымі гадамі, але яна ўсё-ж не аказала дапамогі ў высвятленні важных пытанняў літаратурнай творчасці, такіх, як пытанне аб становішчы гераі, аб драматычным гандыке ў п'есе, аб калектыві ў рамане і аповяданні, аб мастацкім майстэрстве, літаратурнай мове і г. д.

Румынская літаратура становіцца ўсё больш магучай зброяй у руках працоўных мас. Яна садзейнічае выхаванню працоўных у духу сацыялізма. З дапамогай крытыкі і самакрытыкі румынскія пісьменнікі паспяхова змагаюцца за дасканальнасць сваёй творчасці. У гэтай рабоце ім дапамагаюць шырокія масы чытачоў, дыскусіі, якія адбыліся ў мінулым годзе на будаўніцтва гераічнага канала Дунай—Чорнае мора ў сувязі з раманам «Бясмысленная дарога», у Рэшцы — выпол п'есы «Вогненная крэпасць» і рамана «Да святла», дапамагалі пісьменнікам у палепшэнні іх твораў.

Творы румынскіх пісьменнікаў становяцца вядомымі і за рубяжом.

Поспехі румынскай літаратуры сведчаць аб плённасці шляху, адкрытага народам Румыніі партыяй, якая паставіла перад пісьменнікамі вялікі ўзор савецкай літаратуры. Ідэйна-мастацкае багацце савецкай літаратуры з'яўляецца ўзорам для румынскіх пісьменнікаў па ўзніцці літаратуры на больш высокую ступень.

М. АЛІМАЗАУ.

„Макар Дубрава“ ў тэатры імя Янкі Купалы

Я. РАМАНОВІЧ

Развіваючы традыцыі сацыялістычнага рэалізму, купалаўцы ў кожным сваім спектаклі шукаюць новых шляхоў глыбокага і ўсебаковага паказу савецкага чалавека, героя нашай сучаснасці. Гэта найбольш яскрава пацвярджаецца сцэнічным уяўленнем такіх вобразаў, як Заслонаў, Кропля і Пытляваны.

У п'есе А. Карнейчука «Макар Дубрава» ёсць два вобразы — Макара Дубравы і Паўла Кругляка, якія пры належным уяўленні маглі папоўніць славу галерэі лепшых сцэнічных вобразаў тэатра. Але, на жаль, у гэтых вобразах, якія і на ўсім спектаклі, яшчэ адчуваецца недапрацаванасць.

У п'есе А. Карнейчука «Макар Дубрава» мала знешніх падзей, мала дзеючых асоб. Таму яна патрабуе асабліва грунтоўнага раскрыцця характару кожнага героя, яго светапогляду, густу, адносін да сваёй справы.

Спраўды, возьмем Макара Дубраву — старога шахцёра, які яшчэ ў гады грамадзянскай вайны марыў аб часе, калі «ўсёсаваяная качагарка» будзе служыць справе сацыялізму і камунізму.

І вось стары Макар Дубрава гневачка. Шахта «Зорка», з якой звязана ўсё яго працоўнае жыццё, якую ён аднавіў пасля варожата спускашчыні ў час Вялікай Айчыннай вайны, у прыватнасці. Яна не выконвае план, адстае ад іншых. І гэта глядзячы на тое, што шахту Дубрава перадаў у надзейныя рукі свайго зяця Паўла Кругляка — буйнага канатона, якому савецкая ўлада дала ўсё, каб стаць кіраўніком шахты.

Але што здарылася з Паўлам, адкуль у яго, радзітага шахцёра, з'явіўся гэтакі і занейства?

Макар не можа да ўсяго гэтага стаць абыякава, хоць ён ужо і не працуе на шахце. Ён збірае сваю старую гвардыю — шахцёраў-пенсіянераў, і гэтая гвардыя, узброеная шматгадовым вопытам, ідзе на вырुकку «Зоркі».

Савецкага чалавека. Чулы бацька, верны муж, прызнаны заводчар старога шахцёрскага братаў, Макар дзякуецца свайму яснаму розуму, жыццёвай мудрасці і моцнаму рабочаму гумару з'яўляецца вельмі прывабным вобразам.

Л. Рахленка, які выконвае гэтую ролю, стварае дакладны па сваю малюнку вобраз. Не ўнікае сумнення, што гэты стары шахцёр — чалавек неспакойнай душы. Аднак нам думаецца, што ўнутраны свет Макара Дубравы раскрыты не ў поўнай меры. Макар Дубрава можа ўсхваляваць гледача глыбінёй сваіх перажыванняў. Ён можа апраўдаць высокую да сябе павату не раздзярствам і поязай, а сілай пераканання. Духовна багаты і валівы, Дубрава разам з тым — чалавек выключнай знешняй прастаты і стрыманасці ў паводзінах. Дробныя пачуцці яму не ўласцівы.

Вось гэтай вялікай унутранай сілы, якая прымушала скарыцца нават такую моцную натуру, як Павел Кругляк, яшчэ не адчуваецца ў Рахленкі. Вобраз трэба ачысціць ад раздзярства і зрабіць яго жыццёва больш пераканальным.

Тое-ж самае можна сказаць і аб другім майстры сцэны — П. Малчанаву, які выконвае ролю начальніка шахты «Зорка» Паўла Кругляка. Праўда, вобраз Паўла Кругляка напісаны аўтарам некалькі супярэчліва. У п'есе няма тлумачэння прычын дрэнных службовых і асабістых паводін Паўла. На самай справе, чаму Павел, які быў некалі канатонам, а пасля стаў начальнікам шахты, адварцае ад шахцёрскага калектыва, страціў веру ў творчыя здольнасці рабочых? Чаму ён цураецца цудоўнага чалавека — свайго жонкі Вольгі, нашога абкружыў сабе прайдзіветамі і азначыніцамі, накітаваў Піліпа Сіманенкі? Лічычы сябе абсалютным анаўдай справы, Павел не жадае слухаць нічых парад, не жадае ўдасканальваць

методы працы на шахце. І пры ўсім гэтым Павел Кругляк у аснове сваёй моцны чалавек, які можа пераадолець сваю хваробу. Шахцёрскае справа — яго кроўная справа, шахцёрскае аспроддзе — яго аспроддзе, якое ён дасканала ведае і разумее. Ён ведае, якімі шляхамі можна пранікнуць у душу сумленнага і шчырага Кандрата Таполя. Нарэшце, ён камуніст і моцнай волі чалавек. Магчыма, што такія людзі, як Павел Кругляк, могуць і памяляцца, але-ж у іх хопіць сілы і выправіць гэтыя памылкі. Партыйны калектыв і яго найлепшы прадстаўнік Макар Дубрава дапамагаюць Паўлу Кругляку стаць на правільны шлях.

П. Малчанаву надзічырай ярка паказвае адмоўныя якасці Кругляка, але мала робіць для гэта, каб глядач паверыў у яго перабудову. Ужо з першага з'яўлення Малчанова-Кругляка на сцэне ясна, што

гэта самаўпаўнены і нервовы кіраўнік. У другой дзеі ўсё найгоршыя якасці Кругляка яшчэ больш раскрываюцца і падкрэслваюцца акторм. Зласлівасць, раздражненасць самазакананага вяльможы, які не знаходзіць прыстойнага слоў у размове не толькі са старымі рабочымі, але і з жонкай, ствараюць жывы партрэт самаўпаўненага занейкі. І раптам у трагійнай дзеі мы бачым Паўла Кругляка прыстойным чалавекам, які «перабудоваўся» з маланкавай хуткасцю. У першую чаргу тут выявіўся недахоп самой п'есы, але і актору трэба паказаць Кругляка такім, каб глядач паверыў у шчырасць перажывання героя.

Не ўсё зразумела і ясна ў характарыстыцы вобраза Вольгі — жонкі Паўла Кругляка, якая то моцкі мірыцца з яго радовіцамі, то раптам пачынае яго выкрываць. Л. Шыноко, якая выконвае ролю Вольгі, казала што не знайшла ў вобразе нічога новага. І калі артысты ўдзяецца падкрэсліць тую месцу ў ролі, у якіх раскрываецца прычына свайго Вольгі, яе

Заклучная сцэна спектакля. Злева направа: Галя — арт. Г. Несцярковіч, Гаўрыла — арт. І. Лапцінскі, Кандрат — арт. Б. Кудраўнаў, Зінчанка — арт. Г. Грыгоніс, Хмара — арт. Б. Ямпольскі, Макар Дубрава — арт. Л. Рахленка, Аксана Андрэеўна — арт. Л. Рэжыкава, Арлоў — арт. Э. Шапко, Смарэка — арт. Г. Макарава.

нежаданне падпарадкавацца згаізму мужа, то вельмі невыразна паказана шчырае і шчырае пачуццё да яго; а ў душы-ж яна кахае Паўла, хоць гэтак каханне і прыносіць ёй шмат пакут.

Найбольш шчырасцю пацудца вызначыцца Л. Рэжыкава ў ролі Аксаны Андрэеўны — жонкі Макара Дубравы. Артыстка з уласцівым ёй майстэрствам стварае вельмі казартыўную фігуру вернай сабробкі старога шахцёра. Лінія ўстойлівага сямейнага адносін выразна раскрыта ў п'есе і спектаклі.

Дух большавіцкай партыйнасці, якім насычана ўся п'еса, найбольш выразна адчуваецца ў сцэнах, дзе чалавек раскрываецца ў сваіх адносінках да працы. Такой, найбольш хваляючай сцэнай з'яўляецца размова Паўла Кругляка з Кандратам Таполяй. Начальнік шахты дорыць свайму лепшаму стыханаўцу баян. Кандрат Таполя вельмі любіць баян, глыбока разумее музыку, і для яго падарунак начальніка вельмі радасны і прыемны. Але, калі ён дэдаваецца, якую цяноў яму прыдзецца разлічыцца за гэтую прэмію, ён адмаўляецца ад падарунка.

Б.